

EPA

2004–2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MIEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

»Ungarische Graphik« Zeitschrift zur Förderung
graphischen Gewerbszweige »Grafika Magyarica«
Revista pentru dezvoltarea ramurilor industriei grafice
»Graphique Hongroise« Revue technique
pour favoriser le développement des arts graphiques
»Hungarian Graphica« A Review
supporting the development of graphical art
»Grafica Ungherese« Rivista
per lo sviluppo delle arti grafiche
»Művészeti Grafika« Casopis
pre rozvitok grafických
industrií. »Ungersk
Grafik« Tidskrift
f. grafisk industr.
utveckling.

1923. évi szeptember hó
Negyedik évfolyam
7. szám

MAGYAR GRAFIKA

A grafikai iparágak
fejlesztését szolgáló folyóirat
Szerkeszti és kiadja Biró Miklós

Beszerező hely
Románia részére
Col. Krizsó,
Cluj, St. Pata 34

Bezugsstellen für Deutsch-
Österreich und Deutschland:
bei Karl Guzmits, Wien
VI, Redute Wienzeile 97;
für Dänemark, Niederlande, Schweden
und Norwegen: »Dansk Bogtryk«.
København, St. Pederstræde 19;
für Nord-Amerika (U. S. A.): A. Dankovits,
New York, N. Y., 425 E. 77th Str.; für übriges
Ausland: Administration der MAGYAR GRAFIKA:
Budapest VI, Aradi uccsa 8. szám

*A papírfeldolgozó szakmák részére
mindennemű új és használt*

gépet,

*a legjobb ötvözetű betűfémből készült
legdivatosabb metszetű*

b e t ű t

*és legjobb minőségű kő- és könyvnyomdai,
valamint offset-*

f e s t é k e t

*és egyéb felszerelési tárgyakat szállítunk
azonnal dúsan felszerelt raktárunkról
jótállás mellett*

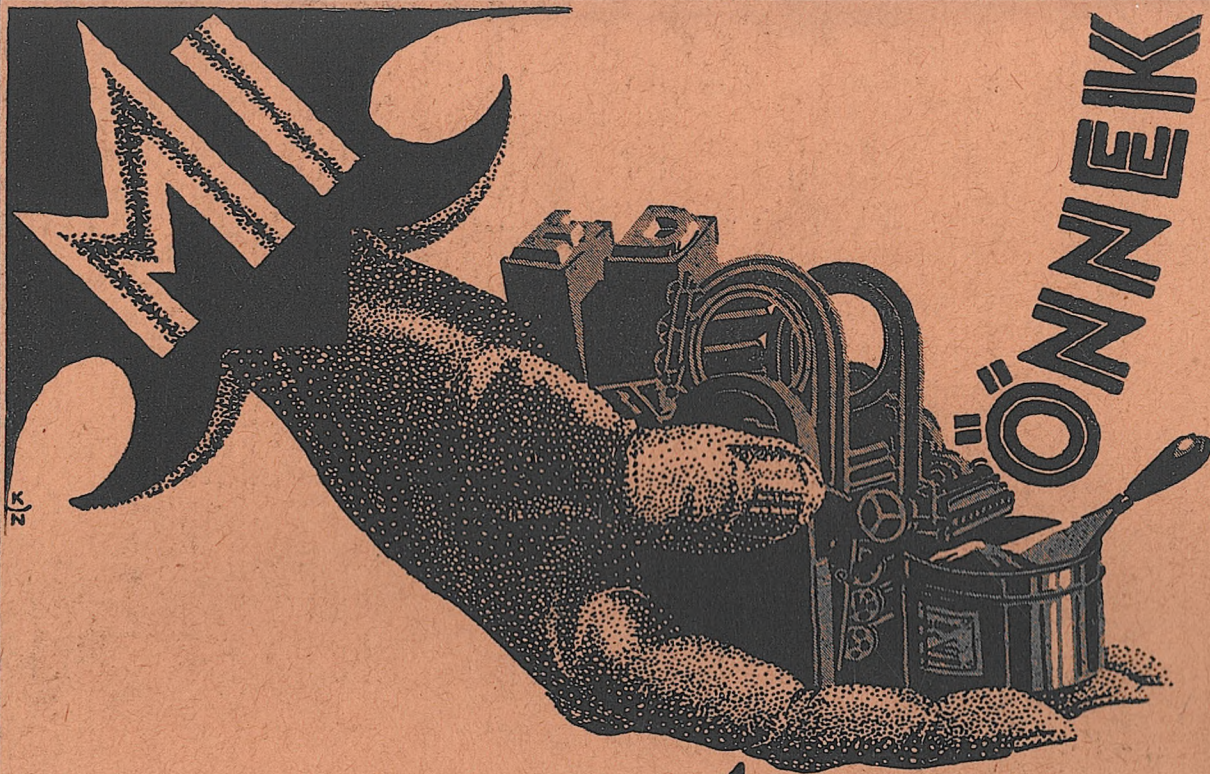
Universal

*grafikai szaküzlet részvénytársaság
Budapest VIII, Rákóczi tér 2. (Salétrom ucca 2)*

Telefón József 48-12

*A legjobb és legnevesebb cégek képviselői
Nyomdákat és használt gépeket vesz, elad
és becserél*

NYÚJTJUK
 ELŐNYÖS BEVÁSÁRLÁSAINK FOLYTÁN
 A LEGVERSENYKEPESEBB ÁRAKAT

KÖ- ÉS
 KÖNYVNYOMDAI, KÖNYVKÖTÉSZETI, DOBOZGYÁRI
GÉPEK, BETŰK, FESTÉKEK
 ÉS FELSZERELÉSEK VÉTELÉNÉL

„GRAFIKA”

GÉPKERESKEDELMI ÉS NYOMDABERENDEZÉSI RT.
BUDAPEST V, CSÁKY UCCA 49
 BEJÁRAT WAHRMANN UCCA 16

TELEFÓN
21-91

Magyar Grafika

IV. évfolyam. Megjelenik
június és július hó kivéte-
lével hónapoként egyszer.
Felelős szerkesztő Wanko
Vilmos, Főmunkatárs Kun
Mihály és Novák László.
Szerkesztőség és kiadóhi-
vatal: Budapest VI. Aradi
utca 8. sz. Telefonszámok:
92-70, 23-45 és 98-70

A grafikai iparágak fejlesztését szolgáló folyóirat

Szerkeszti és kiadja: **Biró Miklós**

Budapest, 1923 szeptember hó

Előfizetés fél évre 15000
korona. Egyes szám ára 3000
korona. Romániában 26 lei,
Jugoszláviában 15. dinár,
Szlovénországban 6 korona.
Hirdetések cicerósoroként
120 korona, mely díj a mi-
nimális nyomtatványtarifa
esetleges drágulásával azo-
nos százalékkal emelkedik

A NEGYEDIK ÉVFOLYAM VII. SZÁMÁNAK TARTALMA: Wanko Vilmos: Új célok felé. — Figyelő: Intimitások az újságnagyüzemből (második és befejező közlemény). — (Ká-): Új művészet felé (Galambos Margit grafikája, 4 illusztrációval). — Kun Mihály: Ismét egy lépést előre! (nyolc mellékleten 17 példával). — Herzog S.: A matricák tisztítása (egy ábrával). — Dr. Gergely Jenő: Kvantitatív könyvkritika. — Szedéstechnika. — Művészet. — Kiállítás. — Pályázat. — Feljegyzések. — Új betűk és díszek (mintasorokkal, vignettákkal és díszekkel). — Szakirodalom. — Külföld. — Kritika. — Üzenetek. — Hirdetések

Új célok felé

írta Wanko Vilmos

Május havi számunk vezetőhelyén tőlünk szokatlan részletességgel számoltunk be a Magyar Grafikáról a külföldi szaklapokban megjelent, avagy más úton (levelekben) nyilvánított véleményekről. Nyíltan és őszintén bevallottuk, hogy erre a lépésre az a minden másvalakitől eredő ténykedést lekicsinylő és lenéző itthoni vélekedés kényszerített, amelyet egyes szaktársaink jobb ügyhöz méltó következetességgel fülünkbe csicseregtek. Nem is tettük szívesen, nem akartunk alkalmat adni ezeknek az egyébként igen tisztelt kollégáknak arra, hogy fejünkre olvassák a »minden cigány a maga lovát dicséri« közmondást.

Hát ilyesemben nem is részesültünk, ellenben az történt, hogy a *Magyar Nyomdászat* szerkesztője fentemlített cikkünknek rá vonatkozó pár soros bekezdésére írt hosszúlejárátú válaszcikkében »kikért« kritikáknak minősíti ezeket a véleményeket. Ezt a minősítést — miután feltetelezzük, hogy olvasóink tisztában vannak a »kikért« kritika valódi értelmével — a leghatározottabban vissza kell utasítanunk. A *Magyar Grafika* a legkevésbé sem szorult rá arra, hogy kikért véleményekkel kérkedjék.

A német, osztrák, cseh — és azóta immár több más nemzetbeli — szaksajtót tudjuk olyan függetlennek és igazságosnak, hogy laptársakról való kritikáit nem spékeli meg az előzékenykedés vagy udvariaskodás ösztönöség nélküli frázisaival.

Bárki bármit mondjon vagy írjon ezekről a véleményekről, azok mégis csak amellet tanus-
kodnak,

hogy a külföldi komoly szakvilág észrevette a *Magyar Grafikát* és jelentőségének megfelelő méltatásban is részesíti, és

hogy nem maradt meg a pusztá észrevételnél, hanem élénken fel is figyelt újszerű és újirányú munkálkodásunk csengő-bongó hangjaira.

Ha valaki ebben kételkedik, úgy ezzel szemben kénytelenek vagyunk rámutatni a *Magyar Grafika* újabb fejlődési fázisára, amely állandó német és román nyelvű melléklapok megindításában nyilvánult meg.

Reméljük, hogy a kételkedők ismerik a nyomtatványok előállításának mai magas költségeit, és ha ismerik, úgy talán el is hiszik, hogy azoknak a külföldi elismeréseknek mégis csak erős és mélyreható gyökerüknek kell lenniök, ha a lap kiadója százezrekre rúgó újabb többkiadást vállal lapjának praktikusabbá, hasznosabbá és értékesebbé tétele érdekében. Ez az újabb költségvállalás bizony nem tréfa, hanem komoly és szükségszerű folyománya annak az értékelésnek, amelyben a *Magyar Grafika* éppen az általa oly céltudatos következetességgel és alapossággal kultivált szedéstechnikai irány révén a külföldi szakmai körökben részesül.

Azoknak az orrunk alá dörzsölt »kikért« véleményeknek egyébként igen figyelemreméltó megkoronázása az a körülmény, hogy Németországban és Európa északi és északnyugati államaiban a *Magyar Grafika* terjesztését nemcsak vállalatok kérték, hanem többek között egy szaklap kiadóhivatala is.

Ez az örömdetes és a magyar nyomdaipar

szempontjából sem kis jelentőségű és nevezetességű értékelés a *Magyar Grafika* fejlődését természetszerűleg oly irányba terelte, amelynek célpontjában ott ragyog egy irányt mutató és elevenen lüktető ütemet diktáló, nemzetközi jelentőségű szakfolyóirat most megelmosódott szilüettje.

Újabb célok felé törtetünk és mély meggyőző-

désünk, hogy jó úton haladunk, mely lehet göröngyös, tövissel teleszórva, de viszont a siker biztató sugarainak fénykévéjében úszik, ami erőt és kitartást ad a magunk elé tűzött feladatokért való küzdelemben, amelyben a súlyos viszonyok dacára is változatlan hűséggel támogatnak a kevésbé hangoz, de annál megértőbb szaktársak.

Intimitások az ujságnagyüzemből

Az »Allgemeiner Anzeiger für Druckereien« nyomán fordította és sűrítette: **Sígyelő** (Második és befejező közlemény)

A szedőgépteremben, szemben nyolc Linotype-szedőgéppel, egy kis sátor áll, amelyben a szerkesztőség egy tagja a tőzsdével közvetlen telefonon veszi fel a közléseket. Ennek a sáornak a szedőgépekkel szemben levő része úgy néz ki, mint a tőzsdetáblázat, ahol fel vannak tüntetve az egyes papirok nevei. Mellettük a számok helye üres s ez a kis rész csapóajtóként van kiképezve, amely befelé és kifelé nyílik. Ha egy papírnak a kurzusát felvette a telefónos ember, krétával felírja a megfelelő kis ajtócskára, ezt kicsapja a szedők felé s mint egy kéziratról, egyszerre nyolc gép-szedő szedi le a megfelelő sort. Tehát egyszerre nyolc szedést nyernek. Természetesen ezeken a szedőgépeken nem a rendes lapos sorokat öntik, hanem kónikus, a lábhoz keskenyedőket, amelyek mindkét oldalán négyszöges bevágásokkal (mint a betűk szignatúrája) bírnak. Ezekhez a sorokhoz megfelelő kis zárókészüléket szerkesztettek, amelyekbe behelyezve ezek hasonlóan a félkör alakú ujságtömöntvénylemezekhez, félkör alakú szedésformákat alkotnak, amelyeknél a szerkezet a sorokat a bevágások révén tartja szilárd helyzetben. Röviden szólva, ez rotációsforma tömöntés nélkül.

A körforgógépek természetesen külön fel vannak szerelve ezen kis formák felvételére, amelyek a rendes nyomószerkezeten kívül önálló benyomószerkezettel bírnak. A nyomásra készen álló lappal tehát csak ezen szedésekre várnak, hogy ezeket — a tömöntés elkerülésével — a körforgógépbe helyezve, meginduljon a nyomás az öt perccel előbb telefonon leadott tőzsdei kurzusokkal. Ezen berendezkedés főértéke abban áll, hogy nem kell az utolsó percig a tömöntésre, majd a lemezek beemelésére várni, hanem mindent előkészítve, az utolsó sor leszedését követő 3–4 perc multán megindulhat a nyomás.

Nem kevésbé érdekes berendezkedés az is, hogy például a Wolff-féle távirati irodával kapcsolatosan, közvetlen sürgönyleadó állomást rendeznek be egy ujság szedőosztályában és külön a szerkesztőségben. A sürgönyöket már gépirásban egyszerre veszik fel a

szedőteremben és a szerkesztőségben és ez utóbbi helyen egyszerűen a házteléfonoon intézkedik a szerkesztő a tördelőnél, hogy mely táviratok szedendők.

Az utóbbi időkben gazdasági szempontból igen jelentőséges segédeszközként vezetik be az ujságüzemekben a rotációs papírt áthengerelő gépeket. Ennek a gépnek a szerkezete meglehetősen egyszerű s miután a papírhengerelőgépek általában ismertek, szükségtelennek látszik ezt itt külön részletezni. Mégis annyit meg kell jegyezni, hogy ennek birtokában a később előadandókon felül is felhasználható a gép például a gyakran rossz hengerelésű és ezért folyton szakadó papíros áthengerelésére, a papíros nedvesítésére, a szélesebb hengerek két, három vagy több keskenyebb hengerré való felvágására is. A legfontosabb és gazdaságilag igen értékes feladata ezen gépnek azonban az, hogy a papírhengermaradékokat teljes hengerekké alakítja át.

Hogy milyen jelentőséggel bír ez úgy a rotációs-gép, különösen a több papírhengeres gép termelése tekintetében, azt az alábbiak mutatják. Arról talán nem is kell külön szólni, hogy a mai papírdrágaság mellett a papírhengermaradványok újra használhatóvá tétele anyagiakban mit jelenthet.

Vegyünk például egy négyhengeres körforgógépet, amely például percenként 200 méter papírgyorsasággal szalad. A nyomás kezdetén beemelt négy papírhenger tartalmaz: például az I. henger 8000, a második henger 6000, a III. henger 4000, a IV. henger 2000 méter hosszúságú papirost. Ha a hengerek függetlenek lennének egymástól, akkor (eltekintve az előre nem látható zavaroktól), az I. henger 40 perc alatt, a II. 30, a III. 20, a IV. pedig 10 perc alatt szaladna le. Az I. henger leszaladási idejébe beleesik azonban a II., III. és IV. henger kicserélése, s az ezzel járó gépállási idővesztésben részt vesz természetesen az I. henger is, miután a négy henger működése egybe van kapcsolva. Ha egy hengercsere X percig tart, úgy az I. henger

Galambos Margit: Dobozcímké — Etiketke

állítására négyszer X percet kell számítani (X perc a saját és háromszor X perc a három másik hengerért), egyszer X perc helyett az esetre, ha a hengerek egymástól függetlenül szaladhatnak, avagy ha a hengerek egyforma papírmennyiséggel bírnának. Ha például $X = 5$ perccel, úgy a gépállás az utóbb említett esetben csak 5 perc volna, a korábbi kedvezőtlenebb esetben azonban 20 percet tesz ki. Ahogy áll ez az I., úgy áll ez a többi hengerre is. Még kedvezőtlenebb lesz a helyzet, ha meggondoljuk, hogy a hengerváltás előtt a gép egyes részeinek leállítása, majd az új henger beállítása után a gép megindítása is időbeli különbségeket okoz, ami a teóriában felállított gépgyorsasággal szemben jelentékeny számbeli eltérést eredményez. Nem szorul ezekután bővebb igazolásra amaz állítás helyessége, hogy egy több hengeres körforgógép effektív kihasználhatósága szempontjából milyen nagy jelentőséggel bír az, hogy a nyomás egyenlő terjedelmű hengerekkel kezdődjék.

Feltéve, hogy a négy henger tényleg egyenlő terjedelemmel bírt, a gép minden része egyszerre indított, akkor egyszerre kellene, hogy elfogyjon a papír mind a négy hengerről. A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy ez csak a legritkább esetben van így, s amikor az egyik henger már leszaladt, a többin még volna olyan mennyiség, hogy tovább lehetne nyomni. Az időveszteségek csökkentése érdekében természetesen kicserélik rendszerint egyszerre mind a négy hengert.

Galambos Margit: Csomagolópapír – Packpapier

Az ekként fenmaradó, de a rotációsüzemben egyébként is adódó hengerpapírmaradékokat ajánlatos és hasznos dolog az áthengerelőgép segítségével új, teljes hengerekre alakítani.

A rotációsgépektől, ezekhez kapcsolt szállítócsúszdákra mennek az újságsomók a gépteremtől távoli szétosztóhelyiségekbe, ahol ezer kéz foglalatossá válik azok azonnali kiadásával. Az egyik teremben a rikkancsok hadát szolgálják ki, a másik teremben a postára és a vasútra szánt kötegek készülnek. Szinte repülnek a kötegek a szállító gépkocsikba, amelyek kíméletlen gyorsasággal rohannak a pályaudvarokhoz, hogy az utolsó pillanatban bedobálhassák az indulófélben levő vonatba az ujságot, amelyet a világ minden táján mindenki vár, hogy azután pár perc múlva félredobja.

A rotációsgépek még javában dübörögnek, amikor az újságpalota különféle osztályaiban már folyik a munka a legközelebbi (délutáni vagy esti) kiadásra. És így megy ez a hétnek hat napján végig, egész nap és egész éjjel.

S amikor az újságszolgálat olyan ideálisan tökéletes, mint ahogy azt napjainkban már látjuk, lázas elmék folyton foglalkoznak azzal, hogy mit hogyan és min lehet itt még javítani és gyorsítani. A német, angol és amerikai újságpaloták szervezetén és technikai berendezésén már alig van tere a módosításoknak, — de bajos volna állítani, hogy ennek dacára meg nem lepik ezek a világot újabb csodákkal.

Ú j m ű v é s z e t f e l é

Galambos Margit grafikája — Négy illusztrációval

Elkövetkező idők új művészetét az új generációk ösztönös stílusmegérzése készíti elő. Az erőszakosan mondva csinált stílusdivatok életkorát mindig egy-egy nemzedék élethatárai mérik ki, a kibontakozásra érő nagy stílusokét ellenben az egymást követő nemzedékek átöröklődő hitvallásának fokozatos megtisztulása érleli meg. Ami tegnap még megdöbbentett forradalmas vakmerőségével, azt ma már a magától értetődés természetességével fogadja a legkonzervatívabb kultúra is, hogy a holnap úgy tekintsen rá, mint a saját legbensőbb világnézetének egyik kitermelt konkrétumára. Az emberi kultúra fejlődéstörténetének ez a mindenkor törvényszerűen visszatérő háromtagú ritmikái egysége ma van elérkezőben a második stádiumába. Az új idők új stílusát megérzők világtábora szinte óráról órára növekedik olyanokkal, akiknek kultúráltsága nem gyökeredik többé közvetlen szálakkal a tegnapi művészetében, akiket elmúlt korok stílusának akadémicizmusa többé nem fegyelmez töprengő

óvatosságra, olyanokkal, akik mernek és akarnak nemcsak egy új stílust keresni, hanem egy új stílusért útvesszőkbe keveredni és minden lépésért meg-szenvedni. Ezeknek a vajdó átéléseknek hőfokában acélozódnak meg a formakifejezés eszközei és válnak igazán eszközökké, egy vígasztaló bizonyossággal közeledő új világszemlélet fegyvertára számára. A tegnapok művészetétől fizikailag független és a multat tömören magába sűrítő generációk felvonulása már megkezdődött, az első generációk egyikéhez tartozik *Galambos Margit* is. Itt bemutatott néhány munkája közül a merkantilgrafikai rajzok azért érdekesek, mert minden mesterségbeli formalizmust félredobva, olyan magával ragadó fiatalos örömmel ujjongják ki magukból a ritmus mámorát, amilyenell csak a nagy stílusok homályos kezdeteiben találkoztunk tisztán ösztönös művészek munkáiban. Fejlődésének ma abban az elindító fázisában van, amelyben minden kor minden művésze új ritmikai lehetőségeket keresett, mert

érezte, hogy az új világnézetek kialakulásának genetikai folyamatában az *életritmus* átalakulása az első stádium, melyet fel kell ismernie és egyedül a formák ritmikai életének átértékelése az, mely ezt a felismerést fizikailag kifejezhetővé teheti. És e belső célokkal szemben természetesen másodrendűvé válik a formák alaki hűsége és tárgyilagossága. De érdekesek és figyelemreméltóak *Galambos Margit* grafikai munkái közelebbi okoknál fogva is, mint bizonyosságai annak, hogy az egymást követő művésznemzedékek csak a gondolatforradalom első percében mutatnak fel egy-

mással rokon technikai modor- és felfogásazonosságot, vagyis addig, amíg a kompozíció gondolati újszerűsége teljesen leköti a művész szellemi energiáját és a kifejezés módjaiban nem válogatva, felhasznál egy bármilyen sematikus előadási formát. *Galambos Margit* grafikája egy ennél fejlettebb fokozatot reprezentál, energikusan küzd a közismert kifejezési modorok hatása ellen, a maga technikai dialektusát igyekszik kicsiszolni és fejleszteni. Hozzáértőnek könnyű lesz e munkából megállapítania, hogy ez a küzdelme elég elszánt ahhoz, hogy a siker ne késsen soká. (—ká—)

Ismét egy lépés előre!

Árta Kun Mihály

Ama mesterszedőinek gondolkifejezése — egy-két esettől eltekintve — a »hatalom« ellenőrzésének hitelesített bélyegével nyilvánulhat csak meg. Természetszerűleg az így gúzsbakötött érzelmek még akkor sem igazak, ha annak kifejezője egyébként szakmánkban elég jó hangzású névnek örvend is, mert a »hatalom« a konzervatív eszmék csorba pallosával részen áll és irgalmatlanul lenyakaz minden szabadabb gondolatmegnyilvánulást, bármily életképes legyen is az.

Pedig épp a »fent« lévőeknek nem szabad elfogultaknak lenni önmagukkal szemben és bátrabban, őszin-

tébben kell megvizsgálni saját érzéseiket, ha egy-egy a mai felfogásnak megfelelő nyomdatermék szemléletébe elmerülnek. Buzdítaniok kellene azok készítőit és alkalmat adni tudásuk mélyítésére, hogy a jövő generáció megfelelően a reá váró feladatnak: a szakma továbbfejlesztésének.

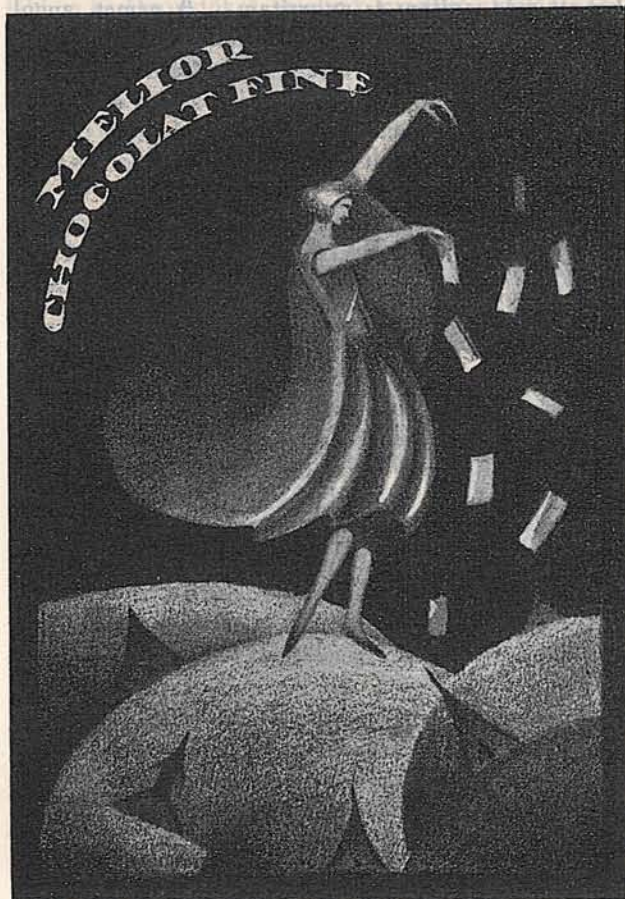
És mégis azt látjuk, hogy egyesek a régi szedésstílusoknak propagandát csinálnak, nagy öröme a mult mamelukjainak. Pedig ezzel a haladást meg nem gátolhatják. Semmi szükség arra, hogy a mai nyomtatványok az elmúlt két évtized hideg, merev sajtótermékeinek hű másolatai legyenek.

De vajon van-e alkalmunk az ilyen elavult produktumok előállítására? Nagyon ritkán! És pedig azért, mivel a régi üzletemberek primitív ízléséhez a nyomdász könnyen alkalmazkodhatott, míg a kereskedelem mai főnökei az iskola padjaiból kitűnő üzleti szellem mellett a jó ízlést is magukkal hozták, melyet külföldi tanulmányutakon annyira fejlesztettek, hogy tudásukkal könnyen zavarba hozzák a kevésbé készült nyomdászt.

Az a nyomtatvány, mely hosszú éveken át megfelelt az apának, nem elégíti ki a fiú igényeit és valami modernet, frappánsat óhajt — és kap! Már ahol, mert mint konstátálom, vannak esetek, hogy a húsz év előtti modern szedésstílus a modern még ma is, és vannak esetek, hogy együtt öregszik az eszme a fejjel és így mindig modern marad.

De hagyjuk ezeket a fáradt agg-moderneket pihenni és tekintsünk a jövő felé, ahol úgysem vehetjük hasznát talmi ügybuzgóságuknak, mert oda friss, fürge legényekre van szükség.

Valóban szomorú volna szakmánkra, ha betűöntődeink vezetői is — úgy mint némely nyomdái — megkövesedett konzervatívok lennének. Szerencsére oly egyének töltik be e helyeket, kik élénk figyelemmel kísérik a művészetek mai lázas forrongását és bár átmenetinek tekintik a futurista, expresszionista, kubista művészetet egy kiforrott szuggesztív művészet felé, mégsem múlik el egy hónap, hogy piacra ne dobának valami újabb, a mai idegéletet élő ember szellemének megfelelő friss vértől táplált, aktív jellegű vignetta- és körzetsorozatot.

Galambos Margit: Plakátterv — Plakatentwurf

Szándékosan nevezem a rajztechnikában gazdag változatú *expresszionista* gyűjtőnév alá sorolt betűöntödei termékeket *aktív díszeknek*, mert azok futurista, expresszionista és kubista osztályozása sok vitára adna alkalmat, különösen nálunk nyomdászoknál, akik még csak ezután tanuljuk megismerni e művészetek formanyelvét és kifejezési lehetőségeit.

Vannak új díszjeink között keverték, amelyekben mind a három irányelv fellelhető és vannak közöttük expresszionista vignetták, melyek inkább az impreszionista felfogásnak felelnek meg. De találunk ott még határozott kubista formanyelven kifejezett futurista szimultánizmust is.

Épp hogy ezt a bábeli zűrzavart elkerüljük és mert valamennyi új díszünk, még a legabsztraktabb ornamenssé egyszerűsített körzetdarabjaink is a fürge mozgékonyt, az *aktívítást* tagadhatatlanul magukon viselik, sőt némelyek a kirobbanásig szuggesztívek, azért találónak vélem az *»aktív díszítőanyag«*, *»aktív vignetta«* elnevezést.

A nyomtatvány dekorálására készült új díszítőanyagot nyomon követte aktivista művészek által megrajzolt és expresszionistának csúfolt betű. Itt is valami fogalomzavar van. Nem a betűöntödeink részéről, mert azok becsületesen megkeresztelték új típusú betűiket, hanem a nagy nyomdászcsalád mondotta ki igen bölcsen: *expresszionista betű*. Lehet-e expresszionista betűt rajzolni? Kétlem! Hacsak nem forgatják ki a betűk formáját valahogy úgy, hogy arra többé rá nem lehet ismerni. A forgalomba jött többféle expresszionista (?) betűket képük foltjának különböző szögekre osztottsága révén inkább a *kubista betű* elnevezés illeti meg.

Az új vignetták még aránylag könnyen szerezhetők be. Ezekből elég egy-egy darab és pedig olyan, amely a praxisunkban legjobban kihasználható. A különféle körzetekből is hozzájuthatunk egy minimális mennyiséghez. Azonban az új betűkkel már baj van, mert a minimális mennyiség is — legalább egy garnitúra — már egy vagyon.

De vajjon indokolt-e a visszatérés a multhoz, ha nem szerezhetünk be a mai kor ízlésének megfelelő anyagot? Ugy-e nem? Ha nincs új anyagunk, a régi-vel is dolgozhatunk. Ezekkel épp úgy kifejezheti magát az értelmes szedő, mint a legfrissebb sütetű betűvel és dísszel. Ha pedig a vignettáink már megvannak (de betűnk nincs), eo ipso harmóniába kell hozni a sorok folt- és formaelrendezését a dísszel, mert például egy kubista díszhez megfelelő kubista betűvel játszani könnyen dolgozunk. Azonban a kubista dísz nagyon is kiütne a régi divatú sorcsoportosítás közül. Éppen ezért hangsúlyozni kell a dísz formanyelvét a sorok elrendezésével, ami által észrevétlenné tesszük a nyomtatvány szemlélője előtt azt a stíluskülönbséget, amely a betű és dísz között fennáll. (Ennek igazságát azoknak is el kell ismerni, akik unalmukban még ma is a kör négyeszyogésítésével kísérleteznek.)

Meg kell ismerkedni az új művészetek eredményeivel, el kell sajátítani azokat a kifejezési lehetőségeket, melyek könnyen átültethetők a tipográfiába. Még

kell figyelni az expresszionista grafikát, mely sok esetben annyira absztrakt formákkal dolgozik, oly szögletessé egyszerűsíti alkalmazott figuráit, hogy önkéntelenül az a gondolat merül fel minden tettekre, az újért rajongó nyomdászban, hogy ehhez hasonlót szedésben produkáljon. Vannak oly rövidlátók, akik ezért elítélik az ambíciózus kollégákat, pedig anyagiakban sem megvetendő az ő akarásuk: a rajz és a horribilis kliséköltség megtakarítása.

Mint fentebb mondtam, az új művészetek eredményeit minden a szakmájáért lelkesedő nyomdásznak meg kell ismernie, hogy alkalomadtán azt fel is tudja használni. Azonban ez nem kis feladat, mert sok esetben maguk a művelői is elkalandoznak egyikből a másikba és van rá példa, hogy összekeverik valamennyit.

A kereskedelmi grafikával foglalkozó expresszionista művészek már tisztábban, érthetőbben adják elő mondanivalójukat. A saját átérzésüket összhangba hozzák a rendelő óhajával és bravúros egyszerűséggel oldják meg feladatukat.

Nem célom az új művészek munkálkodásával bővebben foglalkozni, azonban nem mulasztatom el főbb irányelveik, kifejezési módszereik rövid ismertetését.

A futurista művészek a folyton működő, soha nem nyugvó élet zűrzavaros változatainak képét óhajtják adni. Tagadják a nyugalmat, a megállást. Minden témájukban az örök mozgás szuggesztívítása a cél, melyet úgy adnak vissza, hogy különböző időben keletkezett lelki benyomásokat, tehát az élet változatos tartalmának egy-egy pillanatát jelenítik meg egy képen, azaz különböző képelemeket, — melyek néha naturalisz-

Galambos Margit: Plakáatterv — Plakatentwurf

tikus, de többnyire impresszionista felfogásban vannak ábrázolva — rendszertelenül dobálnak egymás mellé össze-vissza. Ez a futuristák szimultánizmusa, naivabb felfogása a mozgásábrázolásnak. Sokkal értékesebb kifejezési módszere a futuristák mozgásszuggesztíójának a dinamizmus, azaz a mozgást okozó erők pillanatnyi felismertetése, és azok hatásának fokozása különböző hatóirányokkal, függélyes erővonalakkal, előre törő ferde irányokkal, vagy a mozgás egymásután következő állapotának egymásmellé helyezésével. Az éles szög alatt elhajló házak, egy fej két-három mozdulata egymásra rajzolva és a futuristák valamennyi produktuma így érthetővé válik. Feláldozzák a megszokott helyzeteket az örök mozgás minél intenzívebb szuggesztíója érdekében.

Az expresszionista művész az egyén pillanatnyi érzelmi életét ábrázolja, elhanyagolja a naturát, mert ez nem alkalmas az expresszionista érzéskivetítésre. Az expresszionista művész elgondolásának megfelelően átgyúrja a külvilág naturalizmusát és a belső, lelki-érzelmeket kifejező szabad vonal- és formahatásokkal egészíti ki, amit hatékonyan aláhúzhat a helyesen alkalmazott színek asszociációs tartalmával. A szabad vonal és a forma szuggesztív hatásának kihasználása, részben egyéni, részben (mint a színnél, mely nagy

szerepet játszik az expresszionista festészetben) szándékos alkalmazása rég felismert, a lélek állapotát kifejezni tudó lehetőségeknek. És éppen azért, mert ily önkényes, elvont művészi formákkal vetítik ki érzelmeiket, az expresszionista kép szép, színes szabadornamentika hatását kelti a szemlélőben.

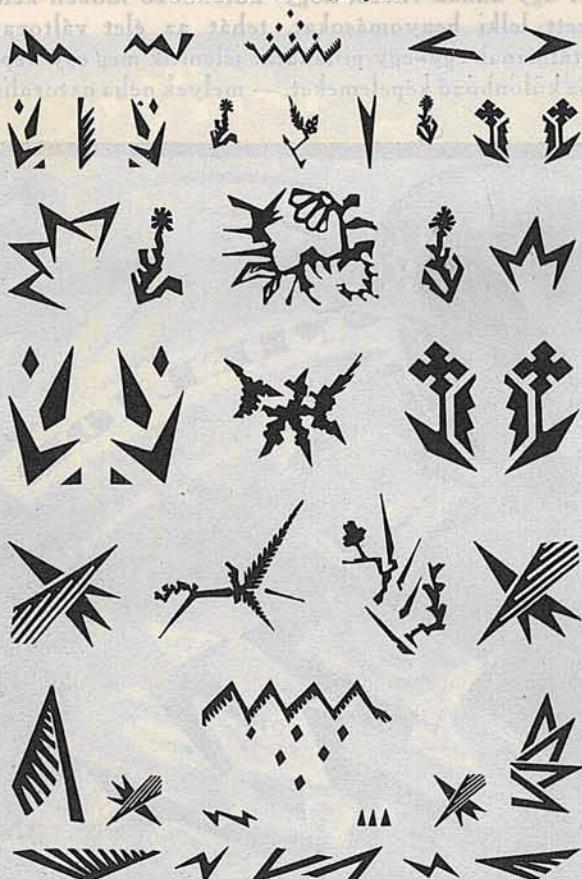
A kubista művész azt az elvet vallja, hogy hamis a kép, ha annak tárgyát egyoldalról ábrázolják, az ily kép nem nyújt a tárgyról helyes fogalmat. A perspektívát, amely meghamisítja a tárgyak igazi képét, csalásnak nevezi és helyette más lehetőségeket keres, hogy a mélységet kifejezze. Ugyanígy bánik el a természetes megvilágítással is: teljesen önkényesen alkalmazza azt, részben kiemeli vele a tárgy fontosabb részét, részben a háttérbe vetíti, hogy a térérzetet fokozza. Nem elégszik meg a kubista azzal, hogy tárgyát úgy rajzolja, amint egy helyzetből látja, hanem igyekszik azt is ábrázolni, amit csak körüljárással láthat meg. A formahatároló kontúrvonalakat folytatja a képtárgy által eltakart oldal felé, vagy keresztezi a másik tárgyat a találkozó pontban fény- és árnyékkontrasztokat alkalmaz. A formák szögletessé válnak a kubista művész munkáin s ezért határozottak és geometrikusak. Hideg, színtelen és merev a kubizmusnak ez a módszere, mely kerüli a mozgást, a színességet, ellenben a képtárgyak térbeliségét és szerkezetét emeli ki. Több figyelmet érdemel a másik módszer: az analitikus kubizmus, mely a tárgy lapjait minden lényegesebb oldaláról levetíti egy síkra, hogy kellőleg szemléltetővé tegye. De a rendezetlen összevisszasága zavarosnak tetszik. A további fejlődésben már tisztul ez a zavarosság, parallel síkokat és egyéb geometriai elemeket látunk a kubista képeken. Végül a kubizmusból képarchitektúra lett, melynek lényege a témátlan, tisztán geometrikus, fekete-fehér, esetleg gyengén színezett formáknak egymásmellé építése a síkon szabad, kötetlen foltritmusokban.

Síkon síkot, ez az elv a képarchitektúra művelőinél, ugyanezt az elvet mi nyomdászok is valljuk. És nem lehetetlen, ha a képarchitektúra semmitmondó témátlansága megdől, ha valamit kifejez, kedvenc és könnyű díszítő eszköze lesz mesterszedőinknek. A lehetőség megvan rá, sőt Butterék egy vignettáján, mely mellékleteink között van, határozottan felismerhető a képarchitektúrával való rokonság, sőt azt mondhatnók, hogy ez a képarchitektúra egy fejlettebb fokozata.

Mint már fentebb említém, az új művészetek hatásos kifejező eszköze a vonal, mely nemcsak a valóság ábrázolására használható, hanem a mozgás és erő, a cselekvés és nyugalom gondolatát is felelőre lehet kihozni. Irányának változataival, különféle szaggatottságával, görbületeivel a lelki érzéseinket fejezhetjük ki vele. Ugyanígy érzéshatásokat válthatnak ki a különféle geometriai formák is.

És vajon nem a leghálásabb díszítő eszköze a nyomdászoknak a vonal? Ha leszünk egy sort, annak a feltétele ismét csak vonal. Ha több sort összeállítunk, annak a feltétele tetszésszerű geometriai forma. Tehát mi tipografusok is tudatosan dolgozhatunk a félénk kísérletezés helyett.

Schriftguss AG. (vormals Brüder Butter) Dresden
Mendelssohn-Serie „Bagdad“

Schriftguss AG. (vormals Brüder Butter) Dresden, betűöntődéből
A Mendelssohn díszek „Bagdad“ sorozata

Gechter Kollege! Es liegt im vorzüglichen Interesse jedes Buchdruckers die Konkurrenzfähigkeit des Buchdruckgewerbes der graphischen Kunst gegenüber zu steigern. Das ist aber nur dann möglich, wenn wir uns auf dem Gebiete des Akzidenzsatzes nach den leitenden Prinzipien der modernen Graphik richten und den graphischen Künstlern – den berufenen Tonangebern in ihrer Tätigkeit – von Schritt auf Schritt folgen meinen Geschmacks. Diese leitenden Prinzipien in der Buchdruckergewerbliche Technik zu übertragen, die wesentlichen Grundprinzipien der modernen Dekorationskunst bekannt zu machen und auf ihre Ausbeutungsmöglichkeit hinzuweisen, dies lehrt die

MAGYAR GRAFIKA (UNGARISCHE GRAPHIK)

1–17. SZEDÉSPÉLDÁK „ISMÉT EGY LÉPÉS ELŐRE” CÍMŰ CIKKÜNKHÖZ
SATZBEISPIELE (Nr. 1–17) ZU UNSEREM ARTIKEL: „WIEDEREIN FORTSCHRITT“
EXEMPLE DE COMPOSITION (Fig. 1–17.) LA ARTICOLUL „UN NOU PAS DE PROGRES“

Entwurf: Michael Kun. Satz: Franz Tóth. Ohio-Antiqua, Ohio-Kraft und Schütze-Vignetten von Schriftguss AG., vorm. Brüder B utter, Dresden. Tonplatten in Linoleum geschnitten.

Tisztelt Kolléga!

Minden nyomdász elsőrendű érdeke a nyomdaipar versenyképességét a grafikai művészettel szemben fokozni. Ez csak úgy lehetséges, ha az akzidenzszedés terén is alkalmazkodunk a modern grafika irányelveihez és lépésről lépésre kövessük a grafikai művészeket – a nyomtatás művészetét hivatott irányítót – a közlés átforgatását célzó munkálkodásukban. Ezeket az irányelveket a nyomdaipari technikába átültetni, a modern dizájn művészetet sarkalatos alapelveit megismertetni és kiaknázási lehetőségeire rávezetni: erre tanít a

MAGYAR GRAFIKA

CHERS COLLEGUES L'intérêt capital

de tout imprimeur est d'accentuer son savoir dans l'art graphique. Cela n'est possible que si l'on s'adonne à la nouvelle tendance de style graphique quant

aux travaux de ville. La Magyar

Grafika (Graphique Hongroise) nous apprend à adapter ce nouveau style à

l'imprimerie, nous fait connaître les bases de

l'art décoratif moderne et les diverses façons

de l'appliquer en notre

art

Beszékhely Románia részére Col. Krizsó Cluj, Str. Pata 34. Bezugsquellen für Deutsch-Österreich und Deutschland bei Karl Gumnis Wien VI, Rechte Wienzeile 97. (Conto-Corrente bei dem Bankhaus Vagó & Fabri Wien I., Rosengasse 2.). für Dänemark, Niederlande, Schweden und Norwegen bei der Administration der „Dansk Bogtryk“ in Kopenhagen. (St. Pederstræde 19). für die Vereinigten Staaten von Nord-Amerika (U. S. A.): I. Dankovits, New York, N. Y., 425 E. 22th Str., für übriges Ausland: Administration der Magyar Grafika Budapest VI. Aradi uccsa 8. (Ungarn)

Tervezte: Kun Mihály. Szedte: Tóth Ferenc. Ohio antikva és Ohio Kraft betű és Schütze vignetták a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden befutottából. A tonusok linómetsetek.

2

Körhajózás a Balatonon vállalatunk új típusú vitorlás yachtjain.
Részvételi díj ellátással együtt 30.000 K. Vállalatunk külön-
leges gyártmánya a vízinyaraló, amely lehetővé teszi egyes
családok vagy egyesületek kényelmes és olcsó nyaralását
vízen vagy víz mellett. Építünk, javítunk és eladunk
mindenféle csónakot, vitorlás és motoros hajókat.
Budapest és Balatonfüred. Budapesti telep: Újlaki
rakpart 44. Igazgatóság: Mária Valéria ucca 7.
(az Idegenforgalmi Vállalat helyiségében).
Budapesti telefonszámok: 163-78, 23-64

3

Satzbeispiel No 2 wurde nach der Arbeit eines deutschen Kollegen gesetzt. Entwurf des 3. Beispiels von Michael Kun. Satz: Ladislaus Lombár. Schrift: Ohio-Antiqua, Ohio-Kraft und Hahnemann-Vignetten der Schriftgesserei Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden. Tonplatten wurden in Linoleum geschnitten.

A 2. példa egy német szaktárs munkája után lett szedve. A 3. példát tervezte: Kun Mihály, szedte: Lombár László. Betű: Ohio antikva, Ohio Kraft és Hahnemann vignetta a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntődéből. A tónusok linómetszetek.

ALBANIA
TYRRHENIA
BERENGARIA

Kényelmes berendezett szalonok. Elegánsan
díszített éttermek. Tájas éttermek. El-
ragadó verandák, látványok. Tapasztalt vezetők

LACONIA
AQUITANIA
MAURETANIA

Zenetermek. – Könyvtárak. Kényelmes luxur-
kabinok (1 és 2 ágyasak). Nyitott és fedett
fedélzeti sétányok. Tengerparti jelzőkészülék

CUNARD HAJÓKKAL AMERIKÁBA

A Cunard hajók mind nyugodtjárású hajóóriások. Ezek a hajók utasszállításra vannak berendezve és a lehető legtökéletesebbet és legjobbat nyújtják. A nyilvános termek a fedélzeti sétányon fekszenek nagy ablakkal vannak világítva, melyek minden oldalról elragadó kilátást nyújtanak a tengerre. A kabinok mind kényelmes és praktikus berendezésűek. Jelszavunk: udvariasság, biztonság és gyorsaság. Kérjen tájékoztatót

BUDAPEST VIII, BAROSS TÉR 9. SZÁM. TELEFÓN: JÓZSEF 53–28

4

DR.
RÉH
BÉLA

ELEKTROMÁGNESES GYÓGYINTÉZETE

Budapest, VII
Vilma Királynő útj 13

Telefón J. 26-24

SUGARAS ÉS VILLAMOS
ELJÁRÁSOKKAL FÁJDALOM-
MENTESEN GYÓGYIT

ÁLMATLANSÁGOT
GYOMORBAJOT
BÉNAJOKAT
SZÍVBÁJOKAT
IDEGZSÁBÁJOKAT
FÜLDZSÁBÁJOKAT
SZEMZSÁBÁJOKAT
BÉNAJOKAT
IDEGZSÁBÁJOKAT
FÜLDZSÁBÁJOKAT
SZEMZSÁBÁJOKAT

Entwurf: Michael Kun, Satz:
Ladislav Lombár (4) und
Adalbert Topits (5) Ohio-Anti-
quaria Schrift, Gimpel- und
Fuss-Vignetten der Schrift-
giesserei Schriftguss AG.,
vorm. Brüder Butter, Dresden.
Feder-Grotesque Schrift (5.
Satzbeispiel) der Schrift-
giesserei Ludwig & Mayer,
Frankfurt a. M.

Tervezte: Kun Mihály, Besz-
tők: Lombár László (4.) és
Topits Béla (5.) Ohio Anti-
quaria, Gimpel és Fuss vignet-
tái a Schriftguss AG., vorm. Brü-
der Butter, Dresden, határ-
tőkéből. — Feder-grotesque
betű (5. példán) a Ludwig &
Mayer, Frankfurt a. M. által
adományozott.

5

**BIZTOS
SIKERT
ÉR
SEL**

**HA
REKLÁMJAIT
A "GLOBUS"
MŰNTÉZSÉBEN
RENDELI, mert a**

**Telefón-szám
23-45, 98-70
és 92-70**

**Globus nyitva tartásában
Legnagyobb hatással és
Beszédesen hirdetik
Ujdonságainak hírét, hogy a
Siker elmaradhatatlan**

**Budapest VI.
Áradi uca
8-ik szám**

6

**A
MÁGYAR GRÁFIKA
SZERKESZTŐJE**

7

EGYESÜLETE

BUDAI OSZTÁLY

8

Entwurf: Michael Kun. Satz: Adalbert Topits (6), Ladislaus Lombár (7) und Otto Schwartz (8). Mendelssohn-Schrift und Gimpel-Vignette (6), Ohio-Kursiv (7), Ohio-Kratt (8). Schriften der Schriftgusserei der Kolibri-Schrift der Schriftgusserei J. G. Schelter & Giesecke Leipzig gesetzt.

Tervezte: Kun Mihály. Szedték: Topits Béla (6.), Lombár László (7.) és Schwartz Ottó (8.). Mendelssohn betűt és Gimpel vignetta (6.), Ohio kurziv (7.), Ohio kratt (8.) betűt a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntőből. A 8. példát TTE monogram a J. G. Schelter & Giesecke Leipzig, betűöntő Kolibri betűből.

9

10

11

Készít minden e szak-
 mába vágó munkákat,
 fa- és elefántesontsakk-
 figurákat. Budapest IX.
 Márton ucca 35. szám
 Telefon: József 25-28

Tervezte: Kun Mihály. Szedték: Topits Béla (9.), Lombár László (10. és 11.). Mendelssohn betű és Gimpel vignetta (9.), Ohio antikva, kurzív és Kraft betű a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntődéből. A tónusok linómetszetek.

Entwurf: Michael Kun. Satz: Adalbert Topits (9.), Ladislaus Lombár (10 und 11). Mendelssohn-Schrift und Gimpel-Vignette (9), Ohio-Antiqua, Kursiv und Kraft der Schriftgiesserei Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden. Tonplatten sind Linoleum-Schnitte.

© creative commons

A digitális változat a MEK Egyesület (<http://mek.oszk.hu/egyesulet>) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

TÁNCSTÉLY

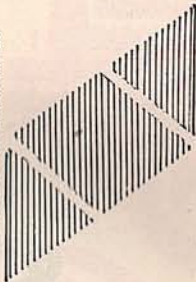
1 9

AGUSZTUS HÓ

Rendezőség:

- Anderka Miklós,
- Dr. Bányász László,
- Dávid Béla, Danbergér
- Jenő, Ércegyi Ede, Erdős
- Pál, Fogl Gyula, Gál Sándor,
- Gelencsér Vince, Hosszu Béla, Imrei
- Ferenc, Igaz Péter, Javor László, Kovács
- Géza, Kocsis Géza, Klein Dezső, Lombár
- László, Lendvay Frigyes, Merx József, Mézáros
- Béla, Mándl Endre, Nagy Albert, Nádai Oszkár,
- Nürnbergi Rezső, Nemes Sándor, Náneth János, Orient
- Béla, Órás Gábor, Ónozó Lajos, Opatovszky Rezső,
- Pálla István, Polgár Sándor, Rollinger Béla, Stern József,
- Szramm Viktor, Süő Lajos, Tóth Ferenc, Várady Ferenc, Ugi Pál

A 2. és 3. oldal színessémája

Das Sitzschema der 2. und 3. Seite

Entwurf: Michael Kun, Satz: Adalbert Topits, Ohio-Antiqua, Ohio-Kraft, Gimpel- und Fuss-Vignetten der Schriftgiesserei Schriftgiesserei AG., vorm. Brüder Butter, Dresden. Tonplatten in Linoleum geschnitten.

TELEFONON

S Z Á M

96 / 17

TELEFON

MONDAIN
TÁNCOK
PARKETT-
MŰSOR

BUDAPEST VI. NAGYMEZŐ U. 30.

KÖZÖNSÉG
REGGELIG
TÁNCOLIG

ZÁRÓKARÉVAL OTKOR

Tervezte: Kun Mihály, Szedte: Topits Béla, Ohio, antikva, Ohio Kraft, Gimpel- és Fuss vignettk a Schriftgiesserei AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, bettöntőből. A tónusok linóleumszettek.

PARFUMERIJA

Dajemo na znanje, da smo pod imenom „Aphrodite“ otvorili u Petrovaradinu tvornicu toaletnih artikala, te smo si uzeli za cilj proizvoditi samo pruvorazredne i ugodno djelujuće preparate. Stoga izbjegavamo kod proizvodnje naših preparata sve, što bi i na najosjetljivije osobe moglo neugodno djelovati. Kod proizvodnje naših finih parfuma, pazili smo osobito na to, da ne buduoštrog nametljivog vonja, nego da diskretno i uz to vrlo prijatno djeluju. Uvjereni smo, da će naše izvršne proizvode svuda s najvećim zadovoljstvom i radošću primiti

Krem za brijanje, sol za kupanje, krem za zube, parfum, krem za usta, sapun, krem za ljepotu, njega vlasiju, Eau de Cologne, toaletni borax, sapun za brijanje, puder, voda za vlasi, brillante, pršak za zube, Lanolin-krem, krem za ruke, voda za toaletu, krem za njegu lica.

APHRODITE

14

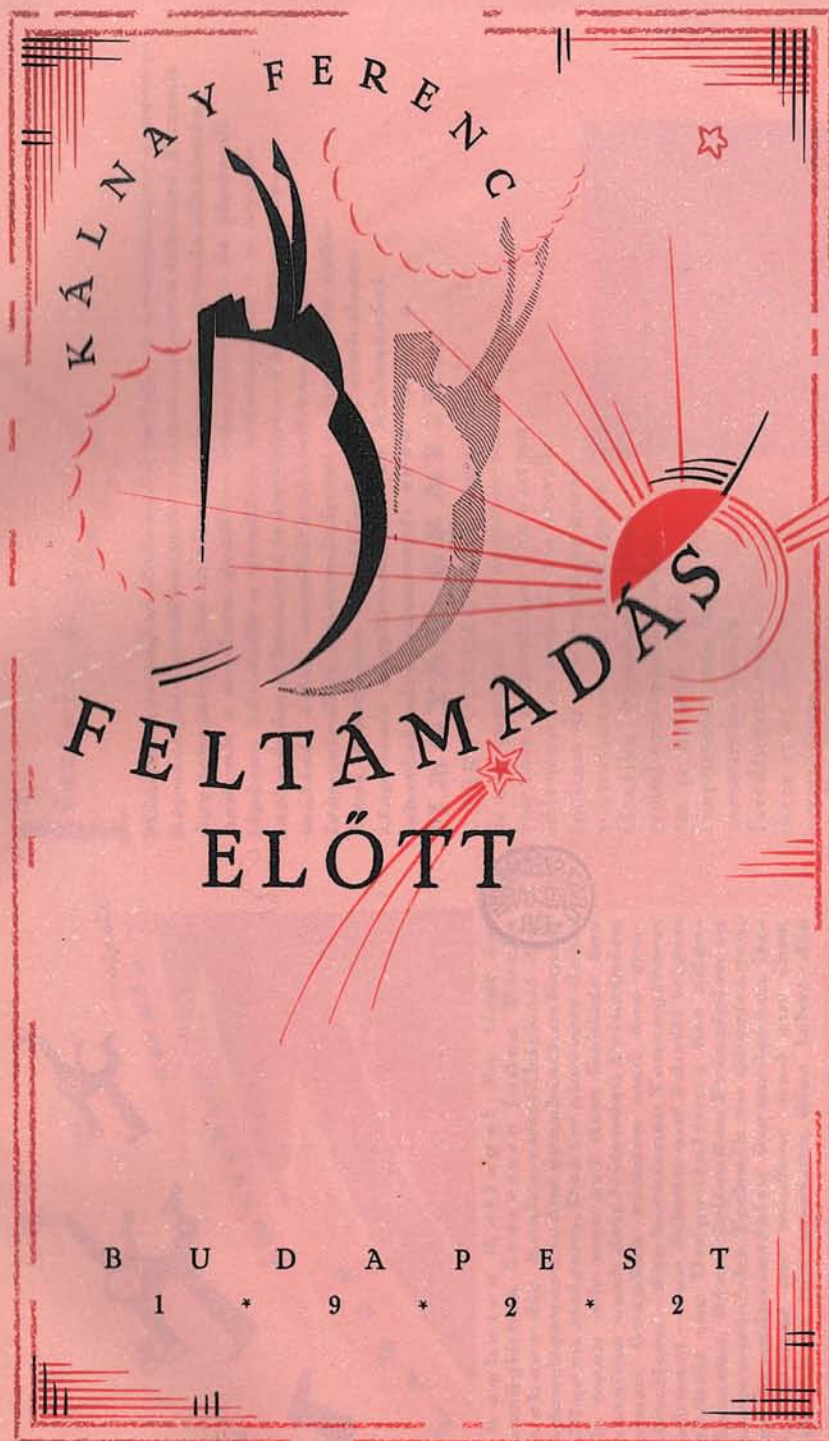
Waggons und deren Bestandteile, Grillin-Räder, Benzin- und elektr. Benzinlokomobilen, Personen- u. Schleppdampfer Motorboote und Motorschiffe, Schleppe und sonstige Wasserfahrzeuge Brücken und Elevatoren Eisenkonstruktionen und Dieselmotoren, etc.

DANUBIUS MASCHINEN-, WAGGON- U. SCHIFF-FABRIK AKTIENGES. BUDAPEST X, KÖBÁNYAI ÚT TELEFÓN 5-04

Entwurf: Michael Kun. Satz: Ladislaus Lombár (14) und Desider Klein (15). Ohio-Antiqua, Ohio-Kraft und Kallista-Vignetten (15) der Schriftgiesserei Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden. Block-Schrift der Schultzschen Schriftgiesserei in Wien (15). Die Figur zum 14. Satzbeispiel wurde aus Linien und Schmuckstücken gesetzt.

Tervezte: Kun Mihály. Szedték: Lombár László (14.) és Klein Dezső (15.). Ohio antikva és Ohio Kraft és Kallista vignetta (15.) a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntőéből. Block betű a Schultzs-féle wien betűöntőéből (15.). A 14. példa figurája léniákból és díszítődarabokból szedettet.

16

Entwurf: Michael Kun, Satz: Desider Klein. Ohio-Antiqua der Schriftgiesserei Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden. Die Figuren sind durch Kartonmatrzenschnitte angefertigte Vollgüsse, sonstiger Schmuck aus Setzmaschinen-gusslinien.

Tervezte: Kun Mihály. Szedte: Klein Dezső. Ohio antikva a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntődeből. A figurák kartonmatricametszetről készült tömöntvények, egyéb díszítés szedőgépléniákból.

17

Mellékleteink mintegy útmutatóul szolgálnak és érzékeltetik ezt az irányt, amely felé szakmánk fejlesztése érdekében haladnunk kell.

Az 1. példánk *szabad formaelrendezése* emlékeztet a képarchitektúrára, bár az, mivel sablonnyomással, vagy fekete-fehér-szürke (egyszínű) linómetszettel készül, kevésbé színes.

A 2. példánk a Bröder Butter cég mintakollekciójából való és egy német szaktárs műve, ki nagyon helyesen fogta fel a sorok elrendezését, mert azokat mint irányvonalakat használta, mellyel fokozta az expresszionista reklámvignetta mozgásának érzetét.

Már sokkal szabadabb elrendezésben látjuk a 3. példán a sorokból és azok foltjából a mozgás-szugesztíót, míg a szedő anyagához leegyszerűsített vitorlás és a vizet átszelő kör a végtelenség és folytonosság érzetével már előre sejteti velünk a szöveg első sorának tartalmát.

Bizonyára az analitikus kubizmus eredménye a 4. példánk vignettája. A formák alkotórészeikre való bontása után azokat a tervező mester ismét önkényesen, de az aktív művészeknél elhanyagolt szimmetriába rakta össze. Egy érthetlenségig absztrakt dekoratív folt, mely nem jelent semmit és semmi egyéb, mint a tipografusnak készült aktív díszdarab. Hogy e példán mégis határozott szerepe van, az az oka, mert e dísz szemlélésénél valami távoli emlékkép, a hajó képe dereng előttünk, melyet igyekeztem fokozni a sorok hullámzásával és azok foltjának a *hegyén álló háromszög* felé hajló kiképzésével, ami viszont a *bizonytalanság, az ingatagság*, jelen esetben a tenger érzetét kelti. A felső irányvonalak, illetve sorok nagy erővel tolják előre a most már hajónak felismert vignettát a hullámon. Tehát e példából láthatjuk, hogy pusztán a sorok elrendezésében is hatalmas szuggesztív erő rejlik.

Az 5. példánk expresszionista vignettájának sikerült kiegészítője a szöveg elrendezése, vagy a szöveg tartalmának a vignetta. E példához bővebb magyarázat nem kell, mert egy pillanat és már tisztán áll előttünk: dr. Réh Béla villamossággal gyógyít betegségeket. A vörös folt a legszembeszökőbb: a villamosság, mely az emberi testen keresztül hat a betegségekre.

A 6. példánk sorainak elrendezése igen hatásosan emeli ki e szép expresszionista vignetta tartalmát, figuráinak cselekedetét. A baloldalon álló alak, az expeditor *mozdulatlanságát, tétlenségét erősen érzeti* a melléje állított *vízszintes sorok nyugodt foltja*, melyet hatékonyan aláhúz a *helyhezkööttséget* kifejező *függőleges erővonal*. Baloldalon nyugalom, míg a jobboldalon a kirobbanó lendület szuggerálása volt a cél, amit tökéletesen elértünk a kisugárzó sorokkal.

A sorfoltok és vignetta rajzának *ellentétes* beállítása juttatja érvényre azt az eleven lüktetőerőt, mely 9. példánkról azonnal szembeszökik, míg a 10. példánkon a *fősr betűnek helyzete* és a többi sorok vidám kanyarulata *jókedvre hangolja* a szemlélőt. Itt egyébként eltértem a sablonpapírfomától, ami szintén előnyére van e kedves mintának. A példánk mellett lévő kis szedésséma e meghívó nyitott (belső) oldalát ábrázolja, melynek a jobb alsó sarka a példán látható. (Rendezőség, stb.)

A 13. példánk vignettájáról azt mondhatjuk, hogy ez az új művészetek csimborasszója. A futurista szimultánizmus kubista formanyelven kivetítve; sőt már a fülünkben megcsendül a zene, oly közel jár a dadaizmushoz; a dinamizmus meg egyenesen megfélemlítő: a vonalak és formák anarchiája. Természetesen a szedéskíséret sem lehet szelídebb.

A 7., 8., 10. és 11. példánkat, valamint a kubisztikus megoldású 14. példát tisztán betűöntödei anyaggal, a szedő dekoráló eszközeivel állítottuk össze, bizonyítékaul annak, hogy nem okvetlen kell a legfrissebb vignetta, ha újszerűt akarunk produkálni.

A 15. példánk vignettájának konstrukciója a képarchitektúrára emlékeztet, azonban míg a képarchitektúra a formák és vonalak érthetetlen misztériuma, teljesen önkényes szerkezetű ornamens, addig ez a vignetta kifejez valamit. A szövegelrendezésben a vignetta szerkezetének megfelelően szintén a síkok és körök szabad ritmusa érvényesül.

A 16. példánk egy könyv fedőlapja, betűöntödei anyagból készült, a két figura kartonmatricametszés. A foltámadás pillanatának érzetét vetíti ki. A nagy káoszból, a zűrzavaros semmiből lassan-lassan ki-

Kun Mihály: A budapesti nyomdászság János-ünnepélyének plakátja
Michael Kun: Das Plakat zum Johannis-Feste der Budapest
Buchdrucker. — Lithographie der Globus A-G.

Az ívelt sorok és az új formák alkalmazása nyomtatványaink dekoratív hatásának emelésére csak azoknak a szemében lehet rendszertelen, kik nem figyelik az új művészetek fejlődését és nem is álmodják, hogy

Arta Herzog S.

dörzsölendők az elevátorok és az egész osztószervezet. Az ilyen módon megtisztított matricákat az osztószervezettel elosztatjuk és azok a tiszta csatornába jutva, a leggyengébb billentyűzésre is engedelmeskednek. Itt nem szabad elhallgatnom egyik-másik gépszedőnek azt a rossz szokását, mely szerint a matricák esési hibáit azzal vélik megszüntetni, hogy grafitot szórnak a magazincsatornákba. Igaz, hogy a matricák ideig-óráig jobban csúsznak, de alapiában rontják a helyzetet és a matricák később annál kevésbé jelentkeznek, bármily dühösen ütnek is a billentyűre. Először is nincs mostanában jó grafit, másodszor nagyon ártalmas az egészségre. A grafit ugyanis kiporzik a csatornakijáraton és az üvegfedél alól és a gépszedő az amúgy is eléggé ártalmas gázokkal együtt azt is beszívja. A grafitot tulajdonképpen azért szórják, hogy az a csatornában levő szennyet lekösse és a matricák jól csússzanak. És éppen az ellenkező hatást éri el vele. A grafit a piszokkal keveredik és ragadós masszává lesz, ami ugyancsak akadályozza a matricák szabályos esését. Ilyenkor aztán nem használnak a magazin lapjára irányított ökölcsepások sem. A vége az, hogy most már csak nagymennyiségű drága benzinnel lehet a csatornákat, a matricákat és az egész gépet megtisztítani a grafittól. Ezért félre a grafittal, amely a szedő egészségét, a matricákat és a gépet egyaránt rontja.

A szedőgépekről írt cikksorozatunkban már rámutattunk arra, hogy milyen fontos a matricák tisztítása. A matricák oldalaira rakódó ólomrészecskék benyomják a matricák falát, tompítják azok éleit és ez a nyomtatványon az annyira szemrontó »spízelés« formájában jut kifejezésre.

A túldoldali ábrán e cikk keretében olyan készüléket mutatunk be, amely egészen önállóan és alaposan tisztítja meg a Linotype-matricákat. A készüléket Christel Károly, egy a Leipzig melletti Tauchából való szedőgépszerelő konstruálta meg, aki sokévi kísérletezés, gyakorlat és vizsgálódás eredményeként mutatta be szabadalmazott készülékét a szakköröknek. A készülék bárhova állítható, mert terjedelme mindössze 80 : 50 : 20 centiméter. Minthogy a matricák tartóssága a gondos tisztástól függ, ez a készülék Németországban már sok üzembet talált utat. A fentebb leírt kézi tisztítási mód is sokszor amiatt marad el a legtöbb üzemből, mert nincs olyan készülék kéznél,

Évekkel ezelőtt volt alkalmam vidéki szedőgép-üzemekben is megfordulni, ahol azt tapasztaltam, hogy egyes üzemekben egyáltalán nem tisztítják a matricákat. Éjjel-nappal tartják üzemben a gépet, a matricák szinte az olvashatatlanságig »spíszelnek«, a zavarok sokszor órákig tartanak, de hetenként vagy legalább havonként egy-két órányi idő a matricák jókarbantartására nincs.

A Linotype-matricákat hetenként, de *legfeljebb* kéthetenként ki kell eresztetni a betűtárból, benzinnel lemosni, azután kifeszített posztó-, nemez- vagy pedig szarvasbőrdarabon jól ledörzsölni. Természetes, hogy a matricákkal érintkező minden géprészt, minden kis darabkát jól meg kell tisztítani, mert különben hiábavaló munka a matricák tisztítása is. A kizáróékek is alaposan megtisztítandók a rájuk tapadt ólomtól. A matricatár csatornáit, ahol megvan rá a berendezkedés, porszívóval, ha nincs: fujtatóval kell kitisztítani, azután hosszúnyelű kefével a matricák csatornáit kikéfélni. Éppúgy letörendő a portól az osztóorsó és az ólomrészcsek eltávolítása céljából gondosan le-

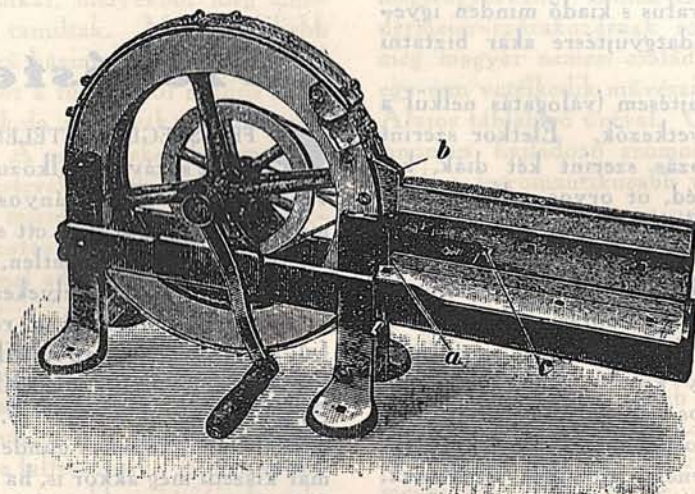
amellyel a matricák hamar megtisztíthatók. Tisztító-készülékünkön a tisztítás a beállítható nagy kefégyűrűk segítségével szárazon történik. A matricák soronként, amint a gyűjtőből kivesszük, az alsó csatorna c végébe állítandók és a kerék forgatása által automatikusan az a bejáratba tolódnak, a kefégyűrűk között elhelyezett forgatható matricakerékhez nyomódva. A keréken levő fogók egyenként felveszik a matricákat és a gyűrűformára gömbölyített keféken végigcsiszolják azokat, amíg b-nél elhagyják a kefégyűrűket és a felső csatornán hosszú sorokban összegyűlnek. A tisztítás olyan iramban megy végbe, amilyen gyorsan a kereket forgatjuk. Az e sorok között látható ábrát és a készülék rövid leírását a *Technische Mitteilungen*-ből, a német gépszedőszakkönyvből vettük át.

A *Typograph* szedőgép matricáinak tisztítása sokkal egyszerűbb. Leengedjük az egyes matricákat a vezető-

drótokon és benzines ruhával lemossuk, azután szárazra letöröljük. Minél gyakrabban csináljuk ezt, annál jobb. A vezetőhuzalokat petróleumos ronggyal simítjuk végig, akár többször is naponta, hogy a matricák annál jobban csússzanak végig rajtuk. A kosár egyéb részei és a matricák fülei gondosan ecsetelendők, hogy a por ne gátolja a leválásukat.

A matricák gondos kezelése azonban nemcsak üzemi érdek, hanem a szedőnek is jól felfogott érdeke. Csupán arra kell gondolni, milyen ideg-rongáló és bosszantó, ha a billentyű első érintésére a matrica nem »esik«. A szedő tehát önmagát is megkíméli, ha a matricákat tisztán tartja. A módterem minden előrelátó üzem meg is adja.

Azt hisszük, ezzel a közleménnyel egyelőre befejezhetjük a szedőgépekre vonatkozó cikksorozatunkat, amely rendszeresen összegyűjtve, egész szakkönyvnek felel meg.

Christel Károly, Taucha bei Leipzig, Linotype-matrica tisztító-készüléke

Kvantitatív könyvkritika

Dr. Gergely Jenő

Nemcsak a magam, hanem a mások olvasmányai is mindig érdekelték. Nem állom meg, még a villamoson sem, hogy a szomszédom olvasmányába ne kukkantsak, feltéve, hogy könyvet s nem ujságot olvas. Így is nyerhet az ember adatot arról, hogy mit és mennyit olvasnak.

A kvantitatív könyvkritika foglalkoztat hosszabb idő óta s minél hosszabb ideje foglalkozom vele, annál inkább látom a majdnem megoldhatatlan nehézségeit. A kvalitatív könyvkritikát elvégzik folyóirataink s olykor-olykor ujságjaink is; kvantitatív könyvkritikára, azaz a könyvek terjedésének mértékére és helyére vonatkozóan még kísérlet sem történt. Erdősi Károly füzeté (Magyar könyvtermelés és világkönyvtermelés. Budapest, Stephaneum 1922) csak a kiadványok számát említi, a példányszámról, különösen az elfogyott példányok számáról nem tesz említést s nem tud a vásárlóközönségről sem. Az ilyen adatgyűjtésnek majdnem leküzdhetetlen akadályai vannak s sok őszinte munkát kívánna a kiadótól s könyvkereskedőtől. Még leginkább megközelíthető adatot a kölcsönkönyvtárak tudnának adni (tudtommal a »Fővárosi könyvtár«-nak volt is egy ilyen felvétele). A könyvkereskedői információk nagy általánosságban mozognak, hisz ahány könyvesbolt, annyiféle a vásárlóközönség,

legfeljebb abban értenek egyet mindannyian, legyen a könyvesbolt a belvárosban vagy a kültelken, hogy a »Courths-Mahler«-ek fogynak a legnagyobb számban s az utolsó hetek legnagyobb könyvsikere a »Lerbier kisasszony legényélete« című pornográfia. (Erről jut eszembe, hogy egy kiváló tudósunktól hallottam, kinek egy jónevű kiadónál jelent meg egy népszerű természet-tudományi műve, hogy sikere volt a könyvének: 400 példány fogyott el belőle!)

Kvantitatív könyvkritikának egy módja volna, és pedig az, hogy minél többen, minél szélesebb körben adatot gyűjtenének szűkebb, jól ismert környezetükről, hol a hemondott adatok könnyen ellenőrizhetők. A módszer egyszerű: közvetlen kérdéssel vagy beszélgetésbe szöve, lassankint megtudni az olvasott s vásárolt könyvek számát, milyenségét, irányát, stb. Ahogy Bölsche egy csepp tengervize mikroszkópon át nézve sokat enged sejteni a tengerfenék titkaiból, úgy, különösen, ha majd sok helyről származó adatgyűjtés lesz, a gyűjtők egy-egy cseppnyi gyűjtése, ha nem is meri ki a tengert, legalább is betekintést enged annak a mélységebe s titkaiba.

Magamnak évek óta van olvasmányi, olvasástechnikai s könyvtári adatgyűjtésem. A harc téren kezdem, hol tisztársaimtól (volt köztük néptanító és egye-

temi tanár, fiatal diák s öreg tisztviselő stb.) nyertem érdekes adatokat. Az összadatok ismertetése más s tágabb kereteket kíván. A néhány szemléltető példa, amit felsorolok, mindössze arra akar rávilágítani egyrészt, hogy a publikum széles rétegei részére mennyire meddő az író, tudós, tipografus s kiadó minden igyekezete, másrészt hasonló adatgyűjtésre akar biztatni másokat.

A legutolsó 10 adatgyűjtésem (válogatás nélkül a legutolsó 10) adatai a következők. Életkor szerint 22—37 évesek. Foglalkozás szerint két diák, két magántisztviselő, egy ügyvéd, öt orvos. Könyvekre jövedelmük 2—25⁰/₀-át költik kilencen, egy nem vett kb. két éve könyvet. Könyveik száma 200, 80, 2000, 250, 200, 100, 600, 400, 150 és 600 kötet. Könyvtárukban egy pár ára iránt érdeklődtem. Bibliája nincs háromnak, egyetlen egy Shakespeare műve nincs egynek, Petőfije egynek, Ady kötete kettőnek, a nem szakmába vágó tudományos művek közül nem volt természettudományi műve ötnek, történelmi négynek, társadalomtudományi négynek, filozófiai háromnak, jogtudományi, közgazdasági hatnak, művészettörténelmi egynek, irodalomtörténelmi egynek stb.

Az olvasásra vonatkozó kérdések egy-egy jelesebb műhöz vagy íróhoz kapcsolódtak. Például: a Faust I. részét nem olvasta egy, a második részét három, Ibsen még nem olvasott négy, Hauptmann Gerhardtot nem ismeri hét, Zolától és Dosztojevszkytól egyformán ketten nem olvastak, Flaubertet *hatan* nem ismerik, semmit sem olvasott Ostwaldtól hat, a filozófusok közül nem olvasott Kantot kettő, Schopenhauert három, Nietzschet hat, társadalomtudományi művet négy, Darwint öt, Freudot nyolc, stb. Adataim vannak a legutoljára olvasott és vásárolt könyvekről, ezek azonban meghaladják a cikk kereteit, különben is csak példával akartam szolgálni. Ugyancsak nem tartozik a »kvantitatív könyvbírálat«-hoz, — ami azonban egy grafikai szaklap olvasóit érdekelheti, — hogy a városi lakosok közel fele nem látott még nagyobb nyomdát

üzemben s a könyv és illusztráció előállítását őket nem érdekelte. Ismétlem: ezek kiragadott példák s nem kívánunk általánosítani, de hogy is mondja Lenau: »Ha hasadt is a tükör lapja, korunk képét mégis mutatja.«

Szedéstechnika

FELESLEGES, ÉRTELEMZAVARÓ RÖVIDÍTÉSEK
 egész sorával találkozunk napról napra nyomtatványainkon. Tudományos műveknél még valahogy megértjük a dolgot, bár ott sem indokolt, a táblázatok fejeiben is elkerülhetetlen, de olyan kereskedelmi nyomtatványokon, amelyekben bőséges hely van a szavak kiszedésére, elítélendő a rövidítés. A legtöbbször folyó szövegben is rövidítik a *tulajdonkép* szót *tkp.* betűkkel s ugyanígy rövidítik a *takarékpénztár* szót is. A *stb.*, *ú. n.*, *ú. m.*, *t. i.*, *pl.*, *p. o.*, *u. i.* és az ezekhez hasonló rövidítéseket minden valamire való szedő már kiszedi még akkor is, ha a szerző sietésből rövidíti. Akárhány eset van, amikor a rövidített szónak a kiszédése szépség tekintetében elfogadhatóbbá tenné a nyomtatványt és erre a szedő nem gondol. És amit az értelem rovására elkövetnek a rövidítésekkel, az a szó igazi értelmében bosszantó. Sokszor negyed-órakig kell gondolkozni egy-egy rövidítésen, míg az értelmét kihámozzák és nem egyszer eredmény nélkül. Természetes, ha a szerző úgy rövidít, hogy még a szedő vagy a korrektor sem tudja a rövidítés értelmét, a szerző lelken marad a bűn. De mit szóljunk egy levélborítékon levő alant reprodukált rövidítéshez, amelyet a sok közül kiragadunk?

Bevallom, hogy gyenge fel-fogásom van és nem jöttem rá azonnal, hogy a »portók.« *portókoteles* akar lenni. Első pillanatra a *portó* szó többesére gondoltam. Ezért — már a gyöngébbek kedvéért is — szedjük ki az ilyen rövidítéseket, de legfőképpen azért, hogy a nyomtatványt szebbé és helyesebbé tegyük.

H.

Közegészségügyben
 portók.

Művészet

MODERN IPARMŰVÉSZETI ISKOLA. Was-muthnak, a kiváló berlini kiadónak márkájával egy gyönyörű könyv jelent meg mostanában, mely szóval és képben az összes porosz iparművészeti iskolák működéséről számol be. A legtehetségesebb fiatal növendékek bútorai ékszerei, porcellánjai s egyéb munkái közt gyönyörű grafikai lapok, pompás könyvkötések, ollókiadások, rézkarcok, linómetszetek stb. is helyet kaptak. Csodás szorgalom, friss és elmélyült munkakedv lüktet ki lapjaiból. Mindent csinálnak ezek a fiúk, lányok, amit a német művészet a gyakorlati életben tőlük megkövetel s mindenre rá van írva az, hogy egy öntudatos nemzedék lelki életét élék, mely nemzeti hagyományaik multjához száll vissza formáért és ötletekért. Fájdalom tölt el bennünket, mikor e

Schriftguss AG. (v. Brüder Butter) Dresden. Mendelssohn-Serie »Kairo«

• A Mendelssohn díszek »Kairo« sorozata
 a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntődéből

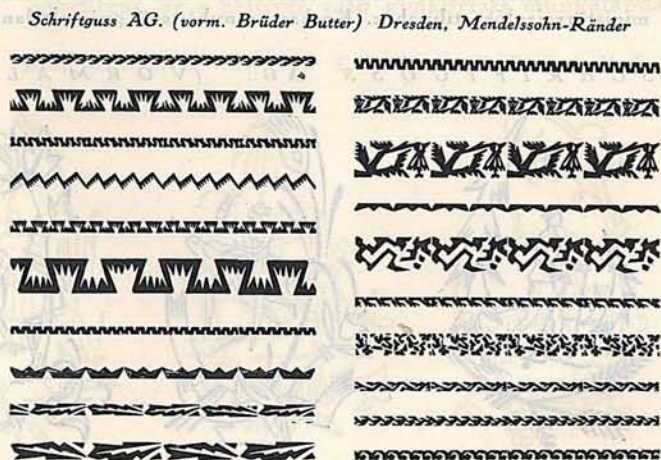
könyvet lapozzuk. Eszünkbe jut a mi iparművészeti iskoláink teljes elzárkózása a nyilvánosság minden legapróbb érdeklődése elől. Úgy az Országos Iparművészeti Iskola, mint a községi iparrajziskola valamikor büszkén és dicséretet közt állították ki itthon és a külföldön növendékmunkáikat, melyekből még amerikai iskolák is tantervet tanultak. Most legfeljebb egy-egy szigorúan zártkörű házimulatságon árulják el növendékeik képességeit, sőt a fővárostól milliós költségekkel fenntartott ipariskola még csak értesítőt sem adott ki vagy tíz év óta. A német iskolák nagyszerű munkahelyei az oktatómesterek és a következő nemzedék teremtkedvének, a mieink büszke elefántcsonttoronyok, melyekben titokzatos alchimisták zárt ajtók mögött borzongó félelemmel adják át a bölcsesség követét az utódoknak.

FALFESTÉS. Mialatt nálunk a régi falfestőmesterségnek nemcsak ízlésbeli, de mesterségbeli tudása is lassanként elhomályosul, a németeknél szinte hallatlan felvirágzása van a falfestésnek. A mi mesterembereink, szobafestőink legnagyobb ambíciója, hogyha olyan színeket és motívumokat tudnak a falra festeni, mellyel tévedésbe ejthetik a nézőt, úgy hogy az azt hiszi, tapétával vannak bevonva a falak, és aki bőrt vagy selymet tud festékekkel imitálni, azt egyenesen hercegi rang illeti meg a szobapiktorok világában. Ám minden ilyen erőszakos hamisítás hazug és immoralis, ennél fogva művészietlen is. A német lakásberendezőiparnak ma a szobafestő tudása hatalmas támasztéka, mely elsősorban jó, meleg, barátságos színek tónusaival igyekszik kellemes környezetet teremteni emberek és bútorok számára. Az újabb expresszionista-ízlésű szobákban azonban a figurális falfestményeknek is jelentékeny szerepük jut. A falsíkokra életnagyságú alakok, kompozíciók kerülnek, többnyire kínai, néger, vagy egyéb exotikus figurák, groteszk hajlásokkal, tarka köntösökben, sajátos, mesészerű fák és virágok motívumai közé illesztve. A falfestés nagy dekoratív hatásait sem akarják a lakásban mellőzni a német lakóházművészek és ez egy olyan jövő felé mutat, amelyben a szobák és ünnepi termek festése megint oda fog emelkedni, ahol a renaissanceban volt, a legnagyobb és leggyönyörűbb festői megnyilvánulás magasságába.

SILHOUETTEK. A Szépművészeti Múzeum új grafikai anyagában méltó feltűnést keltenek a maguk nemében szinte páratlanul precíz silhouettek, melyek egy kiváló magyar amatőrművésznek, Zsarnóczy Alajosnak zsenialitását hirdetik. Dédanyáink korának kedvelt portréművészete volt a silhouette-kép, amelynek kezdetei még a tizenharmadik századra esnek, arra az időre, mikor a fotografálás még nem volt felfedezve. A vándorló silhouette-művész ekkor egy gyertyát tett a modellje feje elé, mögéje pedig egy ív fehér papírt feszített ki. A fej árnyéka rárajzolódott a papírosra, ő maga pedig egy ollóval igyekezett ugyanolyan módon kivágni egy darab fekete papírból a fej kontúrjait, mint ahogy azt az árnyékképen látta. Mikor a fekete fejforma megvolt, ráragasztotta egy

darab fehér papírosra s kész volt az arckép. Kivált a Goethe kora szerette ezt az ollóművészetet űzni, az a kor, melyben az emberek, élükön a nagy német költővel mind koponyatanulmányokat végeztek és a fejformákba mélyedve akarták az egyes emberek jellemét megmagyarázni. Ennek az olcsó és mégis kedves biedermeier-szórakozásnak sok ezernyi emléke maradt meg magyar nemesi családok birtokában is, de talán egy sem vetélkedik művészi finomságokban Zsarnóczy Alajos táblabíró úréval. Gyönyörű, fantasztikus fák, finoman hajladozó szomorúfűzek, vadul borzalmas tájak a legromantikusabb vidékekre kergetik képzeletünket, s a régi magyar ügyességnek, sokoldalúságnak e zseniális, de felbemaradt művésze a legjobb élményeket tudja egy pár dekoratív folttal a szemlélőnek nyújtani. Mindenesetre érdekes képek ezek, mint maga a technika is, mely éppen a benne rejlő szín- és plasztikai hatások, továbbá a kéz fegyvermezésére szoktató ereje miatt az újabb művészi nevelésben már a népiskolákban is helyet kapott s megérdemli, hogy a rajz laikus művelői az önmaguk tevékenységével is megnyilvánuljanak benne.

ISKOLÁSFÜZETEK NÉMETORSZÁGBAN. Mint egy mélységekből felzokogó siránkozás, mint haló gyermekkar szomorú éneke, mely süllyedő hajóról érkezik, úgy hat az alábbi híradás, melyet egy német szaklapban olvastunk. Potsdamban egy német tanító egyesületet alapított »a házas nevelés fejlesztésére«. Ebben az egyesületben több hétig tartó tanfolyamokat rendezett be arra, hogy a gyermekeket megtanítsa, miként kell saját maguknak az iskolásfüzeteiket megcsinálniuk, hogyan kell tömböket, könyvkötéseket létesíteniük iskolai használatra. Bizonyította, hogy így módon egy olyan füzet, amely a papírkereskedésben 20–30 millió márkába kerül, a tanulóknak mindössze 2–3 millió márkás költséget okoz. Ám ez még mindig horribilis összeg egy szegény, vergődő, dolgozó és éhező társadalom gyermekeinek. És ekkor a német tanító rávezette az ő növendékeit, hogy hivatalokban, irodákban rengeteg olyan papír van, amelyiknek csak az egyik oldalára írtak, nyomtattak és ezt is nagy-

Mendelssohn sarokkörzetei
a Schriftguss AG., vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntődéjéből

szerűen fel lehet használni ilyen célokra. És akkor kiszámította, hogy az ilyen füzet már 3—400.000 márkából is előállítható. S hogy ez nem volt tréfás tanítás, kitűnik abból, hogy a tanító 60 növendékkel, négyhetes tanfolyamon, heti két-két órát foglalkoztatva növendékeit, 1325 darab füzetet csináltatott, gazdagítva őket egy csomó hasznos ismerettel és kézügyesítő diszciplinával is. Ezt a nemzetet, amelynek ilyen tanítói vannak, akarják gazdaságilag tönkretenni.

P á l y á z a t

NEMZETKÖZI PÁLYÁZAT. E címen lapunk múlt havi számának 157. oldalán közöltük a *Bildungsverband der Deutschen Buchdrucker* pályázati hirdetését a *Typographische Mitteilungen* egy számának szedéstechnikai megoldására. A pályamunkák beküldésének határidejét — mint velünk közlik — a kitűzött nagy feladat technikai nehézségei miatt a pályázóknak szükséges megfelelő idő biztosítása céljából **október 15-ig** meghosszabbították. A pályamunkák e napig küldendő be a *Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Segélyező-Egyesületének* címére.

K i á l l í t á s

MAGYAR ÉS KÜLFÖLDI GRAFIKAI MŰVEK. Az »Alkotás Művészház« vállalat magyarországi és külföldi mesterek grafikai műveinek kiállításával nyitotta meg az új szezont. Rajzok, rézkarcok, fametszetek, litografiák sorakoznak a falakon nagy bőségben és megfelelő változatossággal. Ha egybevetjük a magyar termést a külföldivel, jogos önérzettel állapíthatjuk meg, hogy a mi művészeink **legalább** is olyan magas színvonalon állnak, mint a német, francia mesterek. A kiállításon résztvesznek a berlini »Sturm« tagjai is, ami ha nem is teszi értékesebbé a gyűjteményt, de érdekesebbé mindenesetre. A legújabb és legeslegújabb iskolák, helyesebben erőlködések közvetlen szemléletlen alapuló megismerése mindenképpen tanulságos és sokakra talán elriasztó is. Például Chagall, aki ennek az iránynak egyik legnagyobb képviselője, néhány igazán értékes lappal szerepel, de a róla alkotott jó véleményt szemellátható módon igyekszik lerontani több értelmetlen, erőszakolt kísérletével. Az egyik kiállítás addig-addig haladt előre modernségében, míg sikerült visszacsúsznia a XII. századbéli német oltárfestők, miniatűrrajzoló stílusához. Kockás aranyhátterű, gyámoltalan

figurájú lapja legalább ezt igazolja. A kiállítás, ismétlem, eléggé változatos, viszont sok tekintetben túlságosan hézagos. Talán jobb lett volna csupán bizonyos, vagy irány, vagy nép grafikai művészetének bemutatására szorítkozni és így egységesebb, komplettebb lett volna a kiállítás. A magyar csoportban a régebbi mesterek (Székely Bertalan, Lotz, Ligeti, Benczúr, Zichy, Telepi, Munkácsy) mellett a modernnek (Mednyánszky, Ferenczy, Vaszary, Márffy, Czigány, Hatvani, Iványi-Grünwald, Gara, Hermann Lipót) és a most kibontakozó fiatalok gazdagon és erőteljesen jelentkeznek alkotásaikkal. Boromissza Tibor, Szőnyi István, Derkovich, Török Jenő, Medgyesy Ferenc, Schönberger Armand, Perlrott Csaba Vilmos, Aba Novák Vilmos, Varga Nándor, Simkovics, Uitz lapjai bármely grafikai gyűjtemény díszei lehetnének. Ez a feltörekvő és győztesen előrenyomuló nemzedék a legerősebb és legbiztosabb reménye az elkövetkező esztendő művészetének. És éppen ezt a nemzedéket, e nemzedék tanítómestereit akarja egy lelkiismeretlen társaság kalandormódra félrelökni, letaszítani. Az eszközeik ép oly tiszták és nemesebbek, mint ők maguk és szármalasan lerongyolódott művészetük. B—t

Feljegyzések

JUBILEUMOK. A Világosság nyomda személyzete szeptember 8-án ülte meg Weisz Adolf kollégánk félszázados munkásságának évfordulóját a Mémoszban. A jubilánst számos oldalról érte megtiszteltetés és különösen szorosabb munkástársai, akik vele együtt dolgoznak, ünnepelték őt meleg szeretettel. Úgy a személyzet, mint az igazgatóság értékes és becses ajándékokkal lepték meg őt. A Világosság nyomda gyönyörű emlékfüzetet adott ki a jubiláns életrajzával, amelyet Pajor Rudolf írt meg hangulatosan és erővel. A grafikusművészi része a füzetnek Tábor János és Dukai Károly tehetségét dicséri. A hivatalos ünnepelés után művészi előadás, azután hajnalig tartó tánc következett. — A Wodianer nyomda személyzete ugyancsak szeptember 8-án ünnepelte meg a nyomda helyiségében *Niederreider Antal* szaktárs ötvenesztendősi nyomdászágának jubileumát. A cég nevében Klug Béla igazgató üdvözölte, dr. Balázs Dezső pedig a Wodianer család és az igazgatóság nevében értékes ajándékot nyújtott át az ünnepeltnek. Este szép műsor keretében a Könyvnyomdászok Dalköre is hozzájárult a hangulat emelkedéséhez. Műsor után tánc, amint az már szokás. — A magunk részéről is szeretettel üdvözöljük a munkának ezt a két öreg bajnokát.

S C H R I F T G U S S A G . (V O R M A L S B R Ü D E R B U T T E R) D R E S D E N

Január és téli sport
Januar und Schneesport

Február és Karnevál
Februar und Karneval

Március és kertészet
März und Gartenbau

Április és lóverseny
April und Pferderennen

Május és házasság
Mai und Hochzeit

— A Globus Nyomdai Műintézet Rt. személyzete *Fleischmann Izidort*, a nyomda ősz betűraktárnokát augusztus 28-án, 70-ik születésnapja alkalmából rög-tönzött, meleg ünneplésben részesítette, átadván neki — ünnepi beszéd kíséretében — az egész nyomda személyzete részéről aláírt, művészi kivitelű, díszes keretbe foglalt emléklapot és a mai nehéz időkhöz mért szerény ajándékát. Öreg szakértársunk a kollégialis szeretet eme fölemelő hatása alatt a nyomdászrokkantak javára egy nevről elnevezett kétszázezer koronás alapítványt létesített, mely a Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Segélyező-Egyesülete által gyümölcsözőleg kezelendő és annak hozadéka minden év ugyanezen napján, a választmány által kijelölendő rokkantak közt lesz kiosztandó. Az ünnepeléssel egybekapcsolódott az ünnepeltnek a nyomdában való huszonnyolc éves kondicionálása, ami a jubilálás jelentőségét megkettőzi. Négy esztendővel ezelőtt ünnepelte a személyzet *Fleischmann* kollégánk ötven éves munkásságának évfordulóját. A mai, nélkülözésekkel és gondokkal terhelt, viharzó időben a munkástársak meleg szeretete az egyetlen szilárd pont, amelyen a becsületes munkának ilyen öreg vándora megnyugodhatik, hogy azután friss erővel és lankadatlan munkakedvvel folytassa útját tovább. Lelkünk mélyéből kívánjuk, hogy a jubiláns még sok, sok éven keresztül tarthassa fenn magát két keze munkájából.

A VILÁG KÖNYVTERMELÉSE GUTENBERG ÓTA.
Több esetben felbecsülték már a könyvnyomtatásnak a XIV. század közepén történt feltalálása óta megjelent könyvek számát. A baseli «Grafia» közlése szerint egy angol tudós könyvtárnok most megjelent értekezésében ezt a számot körülbelül 16,5 millióra becsüli. Az inkunabelek, a legelső könyvek (amelyeknek megjelenése még a XV. századba esik) számát 40.000 kötetre teszi. A XVI. században 570.000 kötet, a XVII. században már 1.250.000 kötet, a XVIII.-ik században 2.000.000 és a XIX.-ikben 8.250.000 kötet jelent meg szerinte, ami összesen 12.110.000 kötetet jelent. Nincsenek itt beszámítva az időszakonként megjelenő különféle munkák, amelyek nem lehetett könyveknek tekinteni; ezek számát 15.000.000-ra becsülik. Lehetetlennek bizonyult az

utánnnyomások számát felbecsülni, amelyek már a mi századunkban kerültek nyomás alá. Az évi könyvtermelést azonban legalább 283.000-re teszik. Ha ezzel szemben az utolsó 22 esztendőben az évi könyvtermelést csak évi 200.000 kötetre teszik, úgy 4.400.000 kötet lenne 1900 óta. Ezek szerint a Gutenberg óta az egész világon megjelent könyvek száma kb. 16,5 millió. Ha ezen nagy tömegű könyv szellemi értékét keressük, akkor a tudós könyvtárnok szerint csak 50.000 könyv az olyan, amely megérdemli, hogy az utókornak fentartassék; ebből 20.000 az olyan, amely még ma is élő értéket képvisel, ellenben ezek közül is alig lehet 5000 olyant kikeresni, amelyeknek elvesztése az emberiségnek érző veszteséget okozott volna.

Új betűk és díszek

DIDOT-ANTIKVA ÉS -KURZÍV. Őszinte örömmel állapítjuk meg, hogy német és román emléklapjaink — az *Ungarische Graphik* és a *Grafica Maghiară* — szövegéhez használt betűnk a szakörökben általános tetszést aratott. Az új betű a *Klinkhardt'sche Schriftgiesserei* lipcsei cég öntése eredeti matricák felhasználásával. Klasszikusan szép betű, amely a mostanában nagyszámban forgalomba hozott régi metszésű antikvatípusok egyik legszebbike. E sorok között lenyomatott mintasorokból is kiérezhető a betű nemes szépsége, melynek teljes pompáját azonban csak nagyobb foltban felszedett oldalszedésből láthatjuk. Az a körülmény, hogy a matricákat Klinkhardtéknak Párisból kell beszerezniök, ideiglenesen sajnálatos fogyatékoságot okoz a betű fokozatgarnitúrájában, amennyiben az antikvából eddig csak a 8, 10, 12, 14, 16 és 20 pontos, a kurzívból pedig csak a 8, 10 és 20 pontos fokozatok szerezhetők be. A bemutatott fokozatokat szemlélve nyomban feltűnik a petit és a garmond antikva közötti nagy betűképkülönbség, az első pillanatra a petit nonparellnek vélhető, avagy a garmond cicerónak. Ezt a különbséget egyelőre — úgy látszik — nem lehet elenyésztetni, miután az eredeti matrica-garnitúrát szentségtörésszámba menne kiégszíteni, de a betűvel való gyakorlati munkálkodás

S C H R I F T G U S S A - G . (V O R M A L S B R Ü D E R B U T T E R) D R E S D E N

Júnios és vándorkedv
Juni und Wanderlust

Július és fürdőzés
Juli und Badeleben

Augusztus és aratás
August und Ernte

Szeptember és néppünnpély
September und Volksfest

Október és borlap
Oktober und Weinkarte

idővel rá fogja szorítani a betűöntőt arra, hogy a mostani petit és garmond fokozatok közé egy, esetleg két újabb fokozatot metszessen, mely utóbbi esetben a mostani garmond betűt kis ciceróként ciceró törzsre

Budapest Bukarest Kolozsvár BERLIN SZENTES TEMESVÁR
HAMBURG TEMESVÁR Szentos Zürich Szeged
Württemberg Craiova WIEN BRÜNN
PRÁGA MOSZKVA Kassa Rózsahegy
Kiskúnfélegyháza KISKÖRÖS
MOHÁCS Berettyóújfalú

Pelöfi Sándor Széchenyi István MICHELANGELO JÓKAI MÓR
ESPERANTO VILÁGYELV Dr. Ludw. Zamenhof
Shakespeare ADY ENDRE

volna ajánlatos önteni, tekintettel arra, hogy mai technikai kivitelében amúgy sem használható másként, mint két ponttal ritkítva. — A Didot-antikva főként kenyérbetű, de kiválóan alkalmas finom hatású alkalmi nyomtatványokhoz is, amint azt alkalomadtán mellékleteink be is fogjuk mutatni.

GRAPHISCHE REVUE. A németausztriai szaktársak nálunk azelőtt jólismert lapjának ezidei 2—4. számai a szokott változatos tartalommal s igen érdekes szedéspéldákkal jelentek meg. A szedéspéldák jó részének sajátos egyéni felfogáson alapuló leírásdíszítése figyelmet érdemel, mert alkalmazása bármely nyomdában lehetséges. A lap technikai előállítása egyébként elsőrangú, mint mindig. Egyes szám ára 7000 osztrák korona (kb. 2900 m. korona), megrendelhető a Wiener Graphische Gesellschaftnál Wien VII, Seidenasse 15. sz. alatt.

GRAFICA ROMÂNĂ, mely a múlt évben Arhiva Grafica címen jelent meg Craiovában, a folytonos fejlődés és tökéletesedés jeleit mutatja. Tavaszi mellékletét még túlzottan szegényeseknek láttuk; az idei 6—8. számok mellékletei azonban már nívósabbak és modernebb felfogásban készültek, ami kétségtelen jele a korszerű szedéstechnikai divat előtt való meghódolásnak. A lap hírdetési is új csapáson haladnak; a tekintetben azonban a bátortalan-ság jellemzi a lapot. Szedőjének akarva, nem akarva bele kell kószolnia a merészebb konstrukciókba, s ezek idővel bizonyára sikerre fognak vezetni.

GRAFIČKA REVIJA szerb-horvát lapjársunk ez évi 4. száma a szokott tanulságos tartalommal jelent meg két jól sikerült szedésmelléklettel és egy színnyomattal. A mellékletek e lapban — amint azt már egy ízben megállapítottuk — osztrák hatás alatt készülnek, s tiszta kivitelű, modern felfogású dolgok. A színnyomat egyetlen, de annál nagyobb hibája, hogy a vörös szín túlságosan nyers, s ennélfogva szinte „véres hatású”.

A PRÁGAI TYPOGRAFIA ezidei újabb számai a régi megszokott pompás tartalommal és rendkívül gazdag szedéspéldákkal jelentek meg. Országoszerre ismert lapjársunk ugyanolyan következetességgel kultiválja a klasszikus szedésirányt, akárcsak mi a mai nyugtalan, forrongó időnek megfelelőbb expresszionista irányt. A klasszikus szedésmódor — melyet prágai lapjársunk immár évek óta propagál — a lap keretében újabb stációhoz ért: egész sereg új és raffináltan finom klasszikus díszítőanyagot kezd használni szedéspéldáihoz, amivel kétség-telenül újabb kifejezési módokkal fogja felrészíteni szemléltető tananyagát. Prágai kollégáink munkái előtt kalapot kell emelnünk: mesterien értik az egyszerű sorokkal való manipulációt, ami nem könnyű feladat, mert nagy adag jóízű, finom érzékeltetés és ítéletképeség kell a csupasz — 99%-ig ritkított — sorok klasszikus kialakításához s a szerény és finom díszítéssel tökéletes összhangba hozásához. Azt, hogy e munkák nyomása mintaszerű, talán felesleges is különösképpen hangsúlyozni.

DE RECLAME. Machiel Wilmin grafikus kiadásában (Utrecht, Vleutense Weg 277.) megjelenő eme plakát- és reklámművészeti havi folyóirat — amint azt már korábban is írtuk — a német Das Plakat mintájára dolgozik, persze gyengébb anyagi készséggel, de annál nagyobb szellemi és művészi jó érzékkel. Közleményei — már amennyire a hollandusok

keretében egyes figurák praktikusan is felhasználhatók, de végső következtetésünk az, hogy stilszerű alkalmazásuk a Mendelssohn betű alkalmazását igényli. — A fent említett betűöntőde idei őszi újdonságai közül máris bemutatathatjuk a cég új naptári vignettáit is, melyeknek rajzbeli megoldása különösen azért is figyelmet érdemel, mert a naptári hónapok jelképezése mellett mint alkalmi és sportvignetták felhasználhatók. A *Schriftguss AG.* egyéb újabb anyagait alkalomadtán szintén bemutatjuk, ez alkalommal még csak azt jegyezzük meg, hogy a cég gyártmányainak közvetítésével Magyarország területén az *Universal Grafikai Szaküzlet rt.* (Budapest VIII, Rákóczi tér 2) cég bízott meg.

Szakirodalom

GRAPHISCHE REVUE. A németausztriai szaktársak nálunk azelőtt jólismert lapjának ezidei 2—4. számai a szokott változatos tartalommal s igen érdekes szedéspéldákkal jelentek meg. A szedéspéldák jó részének sajátos egyéni felfogáson alapuló leírásdíszítése figyelmet érdemel, mert alkalmazása bármely nyomdában lehetséges. A lap technikai előállítása egyébként elsőrangú, mint mindig. Egyes szám ára 7000 osztrák korona (kb. 2900 m. korona), megrendelhető a Wiener Graphische Gesellschaftnál Wien VII, Seidenasse 15. sz. alatt.

GRAFICA ROMÂNĂ, mely a múlt évben Arhiva Grafica címen jelent meg Craiovában, a folytonos fejlődés és tökéletesedés jeleit mutatja. Tavaszi mellékletét még túlzottan szegényeseknek láttuk; az idei 6—8. számok mellékletei azonban már nívósabbak és modernebb felfogásban készültek, ami kétségtelen jele a korszerű szedéstechnikai divat előtt való meghódolásnak. A lap hírdetési is új csapáson haladnak; a tekintetben azonban a bátortalan-ság jellemzi a lapot. Szedőjének akarva, nem akarva bele kell kószolnia a merészebb konstrukciókba, s ezek idővel bizonyára sikerre fognak vezetni.

GRAFIČKA REVIJA szerb-horvát lapjársunk ez évi 4. száma a szokott tanulságos tartalommal jelent meg két jól sikerült szedésmelléklettel és egy színnyomattal. A mellékletek e lapban — amint azt már egy ízben megállapítottuk — osztrák hatás alatt készülnek, s tiszta kivitelű, modern felfogású dolgok. A színnyomat egyetlen, de annál nagyobb hibája, hogy a vörös szín túlságosan nyers, s ennélfogva szinte „véres hatású”.

A PRÁGAI TYPOGRAFIA ezidei újabb számai a régi megszokott pompás tartalommal és rendkívül gazdag szedéspéldákkal jelentek meg. Országoszerre ismert lapjársunk ugyanolyan következetességgel kultiválja a klasszikus szedésirányt, akárcsak mi a mai nyugtalan, forrongó időnek megfelelőbb expresszionista irányt. A klasszikus szedésmódor — melyet prágai lapjársunk immár évek óta propagál — a lap keretében újabb stációhoz ért: egész sereg új és raffináltan finom klasszikus díszítőanyagot kezd használni szedéspéldáihoz, amivel kétség-telenül újabb kifejezési módokkal fogja felrészíteni szemléltető tananyagát. Prágai kollégáink munkái előtt kalapot kell emelnünk: mesterien értik az egyszerű sorokkal való manipulációt, ami nem könnyű feladat, mert nagy adag jóízű, finom érzékeltetés és ítéletképeség kell a csupasz — 99%-ig ritkított — sorok klasszikus kialakításához s a szerény és finom díszítéssel tökéletes összhangba hozásához. Azt, hogy e munkák nyomása mintaszerű, talán felesleges is különösképpen hangsúlyozni.

DE RECLAME. Machiel Wilmin grafikus kiadásában (Utrecht, Vleutense Weg 277.) megjelenő eme plakát- és reklámművészeti havi folyóirat — amint azt már korábban is írtuk — a német Das Plakat mintájára dolgozik, persze gyengébb anyagi készséggel, de annál nagyobb szellemi és művészi jó érzékkel. Közleményei — már amennyire a hollandusok

SCHRIFTGUSS AG., VORMALS BRÜDER BUTTER, DRESDEN

November és vadászat
November und Jagd

December és karácsony
Dezember und Weihnachten

* A 6. szedéspéldán látható nagyobb és kisebb fokozatok cinkografiai úton készültek rajz, illetve ciceró fokozatból szedett és lenyomatott eredeti után.

nyelvét meg tudjuk érteni — kétségkívül érdekes és változatos témákat dolgoznak fel s illusztratív anyaga elsőrangú. Kiválóan érdekesek a sajtósági ornametizájú holland csomagolócímkék és egyéb reklámyomtatványok, melyek nagyrészt a szedő részére is jó tanulmányi anyagot képeznek. E lap egyébként sokat foglalkozik a Magyar Grafikaival is, hirdetéseinkről és mellékleteinkről reprodukciókat is közöl majdnem minden számában.

ARCHIV FÜR BUCHGEWERBE UND GEBRAUCHSGRAPHIK. A folyó év elején már megemlékeztünk arról a sajnálatos tényről, hogy a német grafikai ipar és művészet legelőkelőbb, legnívósabb, fenti címen megjelenő folyóiratát a közismert gazdasági viszonyok miatt a megszűnés veszélye fenyegeti. Örömmel jelenthetjük, hogy ez mégsem következett be, dacára a német közgazdasági viszonyok példátlan lerongyolódásának. A német takarékoság, praktikus érzék és kultúraszereget módot talált arra, hogy az Archivot legalább félévenként jelentesse meg. Az idei 1. szám természetesen ismét mint Sonderheft hagyta el a sajtót „Das Plakat — Der Offsetdruck” alcímmel. Tartalma a plakátra és az offsetnyomásra vonatkozó magas nívójú cikkeken kívül közel félszáz plakátreprodukciónál tár a szemlélő elé részben színes, részben egyszínű (fekete) offsetnyomásban; az előbbieket a lipcsei Offset-Maschinenbau-Gesellschaft, az utóbbiak a Broekhaus cég kitűnően sikerült produktumai. A fedőlapot Hohlwein rajza után a lipcsei Gerasch cég állította elő ugyancsak offsetjelárással. W

DEUTSCHER BUCH- UND STEINDRUCKER. E folyóirat 29. évfolyamának befejező 11. és 12. füzetek fekszik előttünk ugyanolyan nívós és tartalmas kiállításban, mintha nem is a haldokló márka birodalmában állították volna elő. Az augusztus havi szám a Messe-heft, mely részben a lipcsei őszi vásárra vonatkozó közleményeket tartalmaz, egyéb cikkei közül pedig kiemeljük a nyomófestékek fénycsillóságának meghatározásáról és elnevezéséről, az offsetgépen való bronznyomásról, a modern biblianyomatókról szóló nívós dolgozatokat, melyek közül az utóbbi értékét több illusztráció emeli. — A szeptemberi füzetet a festék, papír, tömítés, rt segédanyagok és eszközök ismertetésének szánták. Főbb cikkei: a nyomdák elektromos berendezéséről, a papíralakító metrikus rendezéséről, a nyomópapír előállításáról, az „Autoplatte junior” gyorsműtő berendezéséről szólnak. Valamennyi cikk dúsán van illusztrálva s a legmodernebb gépeket, készülékeket mutatja be az olvasónak. Mindkét füzet az említett főcikkeken kívül egész sereg apróbb jó közleményt tartalmaz a nyomtatás minden ágazatából és néhány nagyszerűen sikerült melléklettel — többnyire festék-mintalapot — is nyújt. A Deutscher Buch- und Steindrucker új előfizetési ára egész évre 40.000 korona, egyes számok ára pedig 5000 korona; megrendelhető a kiadóhivatalnál, Berlin SW. 61, Telowerstrasse 32.

Külföld

OSZTRÁK NYOMDAIPAR HELYZETE. Ha Bécsről mint nyomdavárosról beszélünk, tudnunk kell, hogy az osztrák főváros jelenleg 315 kisebb-nagyobb nyomdával rendelkezik. Ezek között a legnagyobbak, melyek száznál több munkást foglalkoztatnak, az Elbmühl, Reisser, Steyrermühl, Vernay, Gerold, Holzhausen és Waldheim-féle nyomdák. Külön kell említést tennünk az osztrák szociáldemokrata párt tulajdonát képező Vorwärts nyomdáról, mely Bécs legszebb épületei közé tartozik. E műintézet, mely létét az osztrák munkásság áldozatkészségének köszönheti, 300 technikai munkást foglalkoztat. Nyolc hatalmas rotációs gép, köztük egy 64 oldalas és két 32 oldalas ontja magából a különböző nyomtatványokat. Rendelkezik ezenkívül a vállalat 20 legújabb típusú Linotype-szedőgéppel, melyek éjjel-nappal üzemben vannak. A szedőtermek tágasak, könnyen szellőztethetők és központi fűtésre vannak berendezve. Ez az egyedüli nyomdavállalat Bécsben, mely márványbazinokkal ellátott fürdőhelyiséggel rendelkezik, melyet az intézet munkásai teljesen díjtalanul használhatnak. Az osztrák főváros régóta híres nagy könyvpiacáról, mely békeidőben a monarchián kívül a Balkánállamok nagyrészét is ellátta jó és olcsó könyvekkel. A világháború természetesen e téren is lényegesen megváltoztatta a viszonyokat. Az utódállamok majdnem teljesen függetlenítették magukat Bécsről. A lakosság szellemi táplálékáról 120 könyvkereskedő gondoskodik Bécsben. Nagy kereslet könyvek után persze nincs, mert egy jobb papírra nyomott mű bolti ára ma 30—40.000 korona között mozog. A könyvek ára hozzávetőlegesen 5000 százalékkal emelkedett. Legkeresettebb könyvek ma az olcsóbb ponyvaregények és az erotikus tárgyú művek. Ez utóbbiak között különösen kaphósak a Leipzigben megjelenő és szépi kiállítású Born-Gräber kötetek, melyek példányonként 60—80.000 koronába kerülnek. Ausztriának két legnagyobb könyvtára a bécsi National- és az Universitäts-Bibliothek. A megszámálhatóan mennyiségű, állami és magántulajdonban lévő osztrák könyvtárak között ez a kettő a leghíresebb és mindenki számára hozzáférhető. E könyvtárakban több százezer mű van felhalmozva, a legrégebb kiadásoktól kezdve a legmodernebb könyvekig. Gyönyörű könyvtárak van még Ausztriában a melki, st. floriani,

krems-münsteri és az admonti apátságoknak. Ezek között különösen a melki Stifts-Bibliothek híres gazdag könyvtárról kell megemlékeznünk. Többek között egész csomó Gutenberg és Dürer korabeli, szép fametszetekkel ellátott ritka művet őriznek itt féltékenyen a jámbor barátok. Bécsnek ma 14 nagy napilapja van, melyek közül kettő 100.000-nél magasabb példányszámban jelenik meg. A többi napilap példányszáma 30—50.000 között mozog, kivéve az osztrák szervezett munkásság orgánumát, az Arbeiterzeitungot, melynek példányszáma eléri a 80—90.000-et. Érdekesnek tartjuk felemlíteni, hogy a Bécsben élő cseheknek és magyaroknak külön napilapjuk van, melyek szintén nagy elterjedtségnek örvendenek. Az osztrák könyvnyomdák papírszükségletét legnagyobb részét a Neusiedler Papierfabrik AG. látja el, mely vállalat az osztrák köztársaság területén öt nagyobb gyárteleppel rendelkezik. A békeállapothoz képest természetesen a papírárak is horribilis magasságot értek el. A közönséges újságpapír ma például kg-onként 4200, a középfinom papírra 6800, a famentes pedig 9600 koronába kerül. A festék ára szintén hatalmas emelkedést mutat. Egy kg rotációs festék mai ára 8500 korona, a jobb minőségű festék pedig 15—25.000 korona között mozog. A legjobb festékanyagot az osztrák nyomdák a Kast & Ehinger, Gleitsmann és Wicke cégektől kapják. Az osztrák nyomdák munkateljesítménye természetesen még nem érte el a békenívót, aminek oka a háború és az azt követő általános gazdasági helyzet. A háború alatt a nyomdák üzletmenete majdnem teljesen pangott. A békekötés után kissé megszűnt a nyomdaipar helyzete, a folyton emelkedő drágaság azonban itt is éreztette hatását. Nyomatványt csak végső, elkerülhetetlen szükség esetén rendelnek. Hány üzletember fizethet ma például 1000 darab kétoldalas számláért 180—200.000 K-t, míg üzletébe alig téved vásárló. Megemlítjük még, hogy 1000 darab egyfős falragasz ma körülbelül 300.000, 100 darab egyszerű névjegy 25—30.000, egy hatfős könyv nyomása pedig 6—7 millió koronába kerül. Befejezésül közöljük még, hogy az osztrák nyomdászok ma a békebeli 38 koronás hetibérrel szemben 300—350.000 koronát keresnek. G. K., Wien

ÉRDEKES SZÁMADATOT olvasunk az „Allgemeiner Anzeiger für Druckereien” egyik legutóbbi számában a papírfogyasztásnak az Egyesült Államokban való nagyarányú emelkedéséről. Eszerint a papírfogyasztás fejkvótája az utolsó esztendőben kerekén 150 fontra értékelhető, ami tekintve az Unió hatalmas lélekszámát (kb. 120 millió), 90 millió métermázsza papírmennyiségnek felel meg. Ez az óriási mennyiségű papiros természetesen nem csupán nyomdai úton feldolgozott papírru-cikket jelent, hanem az Unióban általános használatba átmént papírból való szalvétát, törülközőt, kötényt, ruhaneműt, tejflaskát is. Elképzelhető már most, milyen óriási kiterjedésű erdőségek esnek áldozatul ennek a papírfogyasztásnak. A fentemlített 150 fontos fejkvótával szemben Nagybritanniában 76, Németországban 45, Svédországban pedig 39 font a papírfogyasztás fejkvótája, egyebütt pedig még ennél is kisebb.

PALÁSTINÁBAN a sajtó még csak a fejlődés csíráját mutatja. Mint az „Allgemeiner Anzeiger für Druckereien” jelenti, Palástinában 2 héber, 1 angol és 1 arab nyelvű napilapon kívül 1 angol, néhány arab és több héber nyelvű hetilap jelenik meg. Ezeken kívül megjelenik még egy pár technikai szaklap és pártlap, többnyire héber nyelven.

HÍRES KÖNYVEK ÁRVERÉSE LONDONBAN. Nemrég néhány nevezetes régi könyv került árverésre Londonban. Az első angol nyelvű, folio nagyságú Shakespeare-kiadásért 6100 fontot, egy 1455-ben nyomtatott Gutenberg-bibliáért 9500 fontot, egy 1462-es Fust és Schöffer nyomtatta bibliáért pedig 4800 fontot fizettek. Az árverés 19 legnevezetesebb könyvéért összesen 35.500 fontot, vagyis több mint három és negyed milliárd koronát fizettek.

JAPÁN NYOMDAIPARÁNAK FEJLŐDÉSÉRŐL vajmi kevés megbízható értesülésünk van, de hogy az utóbbi években nagy lendületet vett, az kitűnik a Papier-Zeitung egy statisztikájából, mely szerint 1920-ban 3.22, 1921-ben 0.92, 1922-ben pedig 0.95 millió yen értékű papíripari

gépet, 1.33, 0.53, illetve 2 millió yen értékű nyomógépet, 1.52, 1.18, illetve 0.96 millió yen értékű papírgyártógéphez való filcet vittek be Japánba, melynek behozatala gépekből egyébként is nagy lehet, mert csak Németországból 1920-ban 5.89, 1921-ben 0.69 és 1922-ben 7.89 millió yen értékű különféle gépet vámoztak el a japán fináncok, és tudvalevő dolog, hogy Japán Angliából, de különösen Amerikából is rendkívül nagy mennyiségű gépet hoz be.

SVÁJC PAPIRIPARA 40 papír- és papírányaggyárat mutat fel, melyekből 12 nagyüzem, 4 középüzem, a többi pedig jelentéktelen kisüzemszámba megy. E gyárakban 40 papír- és 56 kartonelőállítógép van működésben. Írópapírt gyárt 9 gyár, nyomópapírt 10, újságpapírt 5, csomagolópapírt 15, itatóspapírt 3, vegyi papírt 9, kartont és lemezt 23. Érdekes, hogy pergament, pergamint vagy zsírálló papírt Svájcban nem gyártanak nagyobb mennyiségben, holott a köztársaság nagy csokoládé- és tejtermékipara nagy mennyiségben használja fel ezeket a papírfajtákat, viszont az órás- és textiliparban óriási mennyiségben használatos karton- és lemez-papírokat a gyárak túlnyomó többségében gyártják. Svájci papírszükségletét a fent felsorolt szépszámu gyár nem tudta teljesen fedezni; 1913-tól 1920-ig a papírb behozatal Svédországból állandóan emelkedő irányzatot mutatott, csak az utóbbi években csökkent annyira, hogy most már csak a nyomó-, író- és rajzpapírból van szükség jelentősebb behozatalra.

SPANYOLORSZÁGI LEVÉL. A köztudat szerint Spanyolország az ú. n. művelt nyugati államok közé tartozik, — mégis a nyomdaiparban, eltekintve a szedőgépektől és rotációsgepektől, — legalább egy emberöltővel hátrább van Magyarországnál. Ennek szerintem legfőbb oka a spanyol nyomdai munkás nemtörődomsége, és az itteni áldatlan tanonrendszer. A spanyol nyomdászok kisebb gondja is nagyobb annál, semhogy magát a szakmájában képezze. Úgy gondolják, hogy minék az, amikor a főnökök anélkül is fizetnek. Itt nem úgy van, mint nálunk, ahol a felszabadult fiatal nyomdász a fiatal évei nagyobb részét a tanulásra szánva, végigdolgozza egész sorát a nyomdáknak, sőt nagyon sok esetben a külföldre hajtja a tanulásvágy. Itt vannak munkások elég szép számmal, akik egy nyomdában tanulnak, dolgoznak, megrokkannak és meghalnak. Nem ismerik a kondíciócserélés szaknevelő hatását. Legjellemzőbb az itteni nyomdászképzésre az, hogy szakmanevelő vagy ismeretterjesztő lapjuk egyáltalán nincs. Bár az illetékes körök próbálkoztak vele kb. 4—5 év előtt és megindítottak Madridban egy szakmafejlesztő lapot, amely azonban egy évi vergődés után — kellő támogatás hiányában — megszűnt. A nyelvtudásuk alig terjed túl a spanyol ha-

tárokon. Nagyon kevés százalék beszél a spanyol nyelvvel rokon francia vagy olasz nyelvet. Mindezekből következik azután az, hogy itten úgynevezett »kiforrott« munkaeső nagyon kevés van. Nem is csoda tehát, hogy ha valamely megrendelő szép munkát akar, hatszor is átmegy egy munka a szedő kezén, amíg valamennyire tetszetős képet nyer. A főnökök nagyon szívesen alkalmaznak külföldi munkaesőt, mert tisztában vannak vele, hogy az a külföldi munkás mindig visz valami újat a szedésbe, és lehetőleg jobbat és többet produkál, mint a nyomdájában magát nagyon is otthon érző hazai munkás. Úgy a főnökök, mint a kollégák nagyon udvariasak és előzékenyek az idegen szaktársakkal szemben, ami dicséretére válik a spanyol nyomdászoknak. A tanonrendszer sem az, mint nálunk. Ha valamely tanulóknak nem tetszik a főnökének a képe, egyszerűen otthagyja a »kondíciót« és megy más nyomdába dolgozni, mint »medio oficial« (félíg képzett) munkaeső. Ennek azután nagyon sok esetben az a következménye, hogy a tanuló egy, esetleg másfél év után megunva a mesterséget, — összekeverve és tönkretéve egy csomó anyagot, — otthagyja a szakmát és más után néz. Az akcidentsmunkákban — habár a szemnek elég tetszetős munka készül, — egységes irányzatot vagy kifejezetten spanyol stílust hiába keresünk. Sokat vesznek át a németektől, a belgáktól és franciáktól. A nyomdai anyag teljesen eltérő a mienktől. A betűszekrény beosztása a spanyol betűhasználatnak megfelelően van elrendezve, ami megközelítőleg sem olyan alkalmas, mint a mi szekrényecink. A betűn a szignatúra az ellenkező oldalon van, mint nálunk, ami nekem eleinte egy kis nehézséget okozott a szedésben. A mértékegység a nyolcadpetit, puncto (pont) vagy cuerpo (test) névvel. A nonparell, petit stb. elnevezéseket nem ismerik, hanem ahelyett azt mondják: 6 puncto, 7, 8, 9, 10, 12 s így tovább egész 48 punctóig. Attól felfelé azután már ciceró a mértékjelző. A léniai nonparellnél kezdődnek, és negydeciceros beosztással folytatódnak 4 ciceróig, 4—10-ig fél ciceróval lesznek nagyobbak, azután pedig egy ciceróval egész 48-ig. Kivétel csak annyiban van, hogy némely léniafajtából van petit és garmond is. Az ürtöltők (kvadrátok) vastagságra 6 punctónál kezdődnek és van belőlük 7, 8, 9, 10, 12, 14, 16, 18 és 24 puncto vastagságú, ami az osztást nagyon hátráltatja. Az ürtöltők nálunk szokásos 2, 3 és 4 cicerós beosztását nem ismerik, ahelyett vannak 1 1/2, 2, 3, 4 és 5 négyzetes (gefiertes) ürtöltők. A 12, 16, 20 és 24 cicerós ürtöltőkről (stégek) itt nem tudnak. A 4×8 cicerós a legnagyobb, azontúl legfeljebb a gépteremben vannak vastégek, amelyeket szükség esetén szedéshez is használnak. A tézők (Durchschuss) sem egységesek. Vannak nyomdák, ahol leginkább az 1 1/2 puncto vastagságú tézőkkel dolgoznak, ami egy csöppet sem praktikus. Egészségi szempontból is nagyon sok követelni való van. Talán sehol annyi por a nyomdáknak nincsen, mint egy spanyolországi nyomdában, amit nagyban elősegít az is, hogy sohasem olajozzák a padlót. Azonkívül munkaidő alatt söprik a nyomdákat, és hogy mindezek dacára eléggé egészséges a nyomdászgeneráció, azt az isteni éghajlatnak köszönhetik és annak, hogy majdnem az egész év alatt nyitott ablaknál lehet dolgozni. A munkásság gazdasági helyzete — s talán ezzel kellett volna kezdenem, mivel ez érdekli legjobban a szaktársaimat, — jobb, mint akár Magyarországon, akár az utódállamok bármelyikében. Egy közepes akcidents-es merkantilszedő heti keresete 60—66 peszeta (120 peszeta 1 svájci frank). Egy jó Linotype-szedő 100—130 peszetát keres hetenként. Ha ehhez még hozzávesszük, hogy az árak alig emelkedtek a mi békebeli áraink fölé valamivel, akkor kitűnik a spanyol nyomdász irigylésre méltó helyzete a magyarországival szemben. Ám nem áll ez az andaluziai, illetve a malagai szaktársakra, ahol még ma is — az 1921-ben megbukott 3 hónapos sztrájk következményeképp 30—48 peszeta a legmagasabb heti fizetés. Az ottani szakszervezeti csoport, a

AKAR VÁSÁROLNI? ÚGY FORDULJON AZ
UNIVERSAL
GRAFIKAI SZAKÜZLET R.-T.-HOZ
BUDAPEST VIII. RÁKÓCZITÉR 2. SZ.
TELEFÓNSZÁM: JÓZSEF 48-12.

Tanzer Miksa grafikai szaküzlet

BUDAPEST VII. AKÁCFA UCCA 50. SZÁM. TELEFÓN JÓZSEF 106-31

bukott sztrájkból kifolyólag, elszakadt a központtól és külön csoportot alapított. Barcelonában is elég áldatlan állapotok vannak szakszervezeti szempontból, mert még mindig az összmunkásságnak körülbelül 15–20 százaléka szervezeten kívüli. A szervezettek pedig szintén két részre oszlanak. Az egyik csoport, amelynek a központja Madridban van, a II. Internacionálé híve, míg a másik csoport egészen szélsőbal felé hajlik. Egyben azonban egyetértenek az összes munkások. Ha mozgalomra kerül a sor, kivétel nélkül csatlakoznak a mozgalomhoz úgy a szervezettek, mint a szervezeten kívüliek. De viszont tudni kell azt is, hogy ha nem így tennék, életükkel játszanának. Munkaközvetítőnk egyáltalán nincs, s ha valamely főnöknek munkás kell, akkor a napilapok apróhirdetési útján keres magának.

Gaál Ferenc, Barcelona

Kritika

ARADI LINÓPLAKÁTOK. Kellemes meglepetésszámba megy *Turner Ferenc* igen szép plakátküldeménye, mely túlnyomórésztben színházi és moziplakátokat tartalmaz. A plakátok nagyrészt *Turner Ferenc* maga rajzolta és valamennyit ő vágta linóba. Beküldő saját bevallása szerint nem is hivatásos grafikus, de még csak nyomdász sem, hanem okleveles tanító, akit a megélhetés gondolai egy nyomdávalalathoz sodortak rajzolóvá. Ebben a működési körben, - dacára a kellő előkészítettség hiányának - igen jól megfelel. Rajzbeli tehetsége is figyelemre méltó; alakjai eléggé jók, a kísérő rajzkompozíció ötletes, betűi, sorai és azok csoportosítása keresetlenül egyszerűek és - ami plakátnál a legfontosabb - jól olvashatók. Különösen jól sikerült munkát az *Egy és földi szerelem* és az *Aranymadár* plakátjai. Valamennyi munkája nemcsak arról tanuszkodik, hogy rajzolótehetségét mindig újabb és újabb kompozíciókban csillogtatja, hanem hogy alaposan ismeri már a színnyomatás fogásait is. Valamennyi plakát 2–3 színű, túlnyomórésztben a három alapszín (sárga, vörös, kék) kombinálásával készült és színpompás hatású. Linótechnikája rajzkészségénél is magasabb fokú: nem aprólékos és óvatosan kényeskedő, hanem bátor és lendületes. Nagy kár, hogy *Turnernek* egy vidéki városban kell sorvadnia s nincs alkalma a magasabb grafika elsajátítására. Tehetsége és akaratereje kellőfokú ahhoz, hogy - ha már más pályára kényszerült lépni, - ne maradjon ebben a mai felkészültségű állapotában, hanem képeztesse ki magát teljesen. *Turner* munkájának méltatása mellett nem szabad elfelejtünk a nyomó munkáját is megdícsérni. Egész íves plakátokról, tehát nagy nyomófelületről lévén szó, a nyomó munkája oly nagy tudásról és szakképzettségről tanuszkodik, amely az *Aradi Hírlap* nyomdájának versenyképességét nemcsak az aradi könyvnyomdákkal, de más metropolibeli litográfiaikkal szemben is érvényre juttatja. W

SPIŠSKÁ NOVÁ VES-Ből (Igló) *König Ottó* kollégánk néhány érdemes munkáját küldte meg bírálatra. Ezek közül az egyik fedőlappal, melynek vonalaz, tollrajzszerű illusztrációját többféle halvány tónussal tökéletesen plasztikus hatásúvá varázsolta. A tónusok precíz kidolgozása és a jó színesszhang előrendű munkává avatják az egyszerű nyomtatványt. A többi munkánál már a jó sorozedő kell dícsérnünk, aki az egyszerű technikával jóízű munkát tud felmutatni. Kár, hogy egyes munkák nyomása - a kopott betűanyag kényszerű felhasználása miatt - nem a legjobb. W

KISKÜNFÉLEGYHÁZARÓL, a *Feuer-féle* nyomdából egy plakátot kaptunk, amely élénk bizonyága annak, hogy ebben az aránylag kicsiny nyomdában nagy gondot fordítanak a valószerűleg nem valami jól fizető moziplakátokra is. A plakát szövegcsopontosítása, tagolása egyaránt jó s mint szedőmunka is kifogástalan. Dícséretére válik készítőjének: *Facsók Ferenc* kollégánknak. A nyomás is tiszta, egyenletes és - ami vidéki plakátoknál ritkaság - olajudvarmentes. W

A Magyar Grafika

c havi számának fedőlappját és mellékleteit *Kun Mihály* szakértársunk tervezte. A fedőlapp szedője *Wanko Vilmos*, a szedés-példáké pedig *Lombár László*, *Schwarz Ottó*, *Topits Béla*, *Klein Dezső* és *Tóth Ferenc*. A nyomás munkáját ezúttal is *Retter Illés* géptermi művezető irányította. A fedőlappot *Szarvas János*, a mellékletet *König Béla*, a szövegíveket ugyancsak *Szarvas János* és *König Béla* szakértársaink nyomtatták a tőlük megszokott szakértelemmel és ambícióval.

Üzenetek

KIADÓ HIVATALI KÖZLÉSEK. Lapunk múlt havi számának árát részletes kalkulációs adatok hiányában kellett megszabnunk, aminek következményeként kellemetlen meglepetésben volt részünk - egy számottevő deficit képeben. Hogy lapunk előállítási költségei hihetetlenül rohamos emelkedésről halvány képet nyújtsunk olvasóinknak: leszögezzük,

hogy míg májusi számunk előállítási költsége - mellékletekkel együtt 64 oldal terjedelemben - közel járt az egymillió koronához, addig az augusztusi szám költsége sokkal kisebb terjedelemben és egy színben, olcsóbb papírra nyomtatott mellékletekkel, meghaladja a két és félmillió koronát. A mostani szám költsége még ezt az összeget is túl fogja szárnyalni. Ily körülmények között máris volna jogcímünk az egyes példányok eladási árának felemelésére, mégis méltányoljuk a hazánkban ma uralkodó szomorú állapotokat, melyek alatt a kezük munkájából élő szakértársak sínylelnek és a lap árának emelésétől e hónapban még eltekintünk.

Lapunk ára külföldön

Külföldi - magyar, német és román szövegű - példányaink árát kénytelenek vagyunk felemelni, aminek legfőbb oka - az előállítási költség emelkedésén kívül - a portó, a kiviteli engedély és az ezzel járó egyéb díjak váratlanul nagyarányú emelkedése. Lapunk egyes példányainak ára külföldön a mai naptól kezdve a következő: Angliában 1 shilling, Ausztriában, Németországban és Lengyelországban 7500 o. K., Belgiumban 6 frank, Cseko-Slovenskóban 6 K. c., Dániában 1'5 korona, Északamerikai Egyesült Államokban 25 cent, Franciaországban és Spanyolországban 5 frank, Hollandiában 75 cent, Itáliában 6 lira, Jugoszláviában 15 dinár, Norvégiában 1'5 korona, Romániában 26 lei, Svájcban 1'5 frank, Svédországban, a Balti államokban és Oroszországban 1 svéd korona. Legalább öt számról (félévről) való előfizetés esetén a fenti árakból 10% engedményt adunk. Ausztria-, Németország- és Lengyelországból a lap ára *Vágó & Fabri Bankhaus* cégénél (Wien, Rosengasse Nr. 2) Magyar Grafika - Ungarische Graphik - címen vezetett folyószámlájára utalandók át. Más államokból az összeg effektív valutában, ajánlott levélben küldendő be a kiadóhivatalnak: Budapest VI, Aradi ucca 8.

Kiadó *Biró Miklós*.

Felölő szerkesztő *Wanko Vilmos*.

Főmunkatársak: *Kun Mihály* és *Novák László*.

Nyomtatja a *Globus Nyomdai Műintézet RT VI, Aradi ucca 8* a *Gebrüder Schmidt* 1-es számú ábrafestékével.

A kliséket a *Sokszorosítóipar* szállította.

Lorilleux Ch. és Társa festékgár

BUDAPEST IV. FERENC JÓZSEF RAKPART 27
TELEFÓN: 37-58, 93-29 * GYÁR: BUDAFOKON

JÓZSEF
48-12

HÍVJA FEL EZT A SZÁMOT, HA JÓ
FESTÉKET
(SZÍNESET, VAGY FEKETÉT) AKAR VENN

UNIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET RT
BUDAPEST, RÁKÓCI TÉR 2
BEJÁRAT: SALÉTRÓM UCCA

Telefonszám 110-45 és 176-76

Azonnal szállít
tömöntődek részére garantált összetételű

BETŰFÉMET

ólmot, angol önt és antimónt napi áron.
Betűfém-hulladékok, fémsalakat és
fémhamut legelőnyösebb napi
áron vásárol. Szedőgépölmet
gyakorlatilag gondosan ki-
próbált speciális össze-
tételben gyárt, rak-
tárról bármily
mennyiségben
azonnal
szállít

**Magyar Ólomárugyár
és Fémkereskedelmi RT**
BUDAPEST VI. FORGÁCH UCCA 4

J. G. Schelter & Giesecke

betűöntőde
vésnöki műintézet
gépgyár
klisékészítő műintézet
Leipzig

Készítünk betűket, díszítő- és rézlénia-anyagot
nyomdák és könyvkötők részére,
dombor- és aranynyomáshoz való véseteket,
plakárbetűket, valamint kereteket fából és fémből,
vonalas, lónusos és löbbszínnyomáshoz való kliséket,
réznyomatokhoz dúcokat,
a dobozgyártáshoz való mindennemű
szükségleti cikkeket,
továbbá kéltűrés nyomógépeket,
tégelynyomósajlókat és
számozókészülékeket

*

Fischer és Méri, Budapest
VII, Kazinczy ucca 27, II/24

A legjobb festéket szállítja a világhíra

Kast és Ehinger

nyomdafestékgár hazai fióktelepe
Budapest IV, Ferenciek tere 4
Telefón: 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart
és Newyork. Különleges festékek három- és
négy színnyomáshoz. Állandóan nagy raktárt
tart elsőrendű fekete és színes festékekből

TELEFÓN
JÓZSEF 126-54

GRÓSZ ÉS VIDOR

PAPÍRNAGYKERESKEDÉS,
MINDENMŰ
OKMÁNY-, KÖNYV-,
FAMENTES,
NYOMÓ-, SZÍNES ÉS
FEDÉLPAPÍROK
KARTONOK
NAGY RAKTÁRA,
PAPÍR ÉS BORÍTÉK
GYÁRI KÉPVISELETE

BUDAPEST
VII, KERTÉSZ UCCA 20

TELEFÓN:
14-69

WÖRNER

TELEFÓN:
61-90

J.ÉS
TÁRSA
GÉPGYÁR
RT

BUDAPEST V
VÁCI ÚT 48.SZÁM

AZONNAL SZÁLLÍT
NYOMDAI
TÉGLYSAJTÓKAT,
GÖRGŐ ÉS VASÚTI RENDSZERŰ
GYORSSAJTÓKAT
KÖNYVNYOMDAI KÉZISAJTÓKAT

KÖNYVKÖTŐ VÁGÓGÉPEK ÉS LEMEZOLLÓK RAKTÁRON
GÉPJAVÍTÁST ÉS SZERELÉST
BÁRMELY SZAKMÁBAN LEGPONTOSABBAN VÉGEZÜNK

TELEFÓN
82-35
SZÁM

STEYRERMÜHL

PAPÍRGYÁR MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELETE

SÜRGÖNY
FEBARÁT
BUDAPEST

MINDENNEM Ű ÍRÓ- NYOMÓ- ÉS CSOMAGOLÓ-

PAPIROST

RAKTÁRRÓL SZÁLLÍT A

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPÍRNAGYKERESKEDÉS ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST V, AKADEμία UCCA 3. SZÁM

KÜLÖNLEGESSÉGEK: MŰNYOMÓ-, VÁZLAT-, PAUZ- ÉS PERGAMENPÓTLÓ PAPIROST
ÁLLANDÓ NAGY RAKTÁR AZ ÖSSZES PAPÍRFAJTÁKBÓL

HENGER-
ANYAGOT

Gyári
védjegy

LEGJOBB MINŐSÉGBEN SZÁLLÍT
KELLNER & KOMLÓS
VEGYÉSZETI GYÁR
FABRICĂ DE CHIMICALIE
SATU-MARE (SZATMÁR)

GERŐ ÉS GLÜCK

GRAFIKAI SZAKÜZLET ÉS GÉPJAVÍTÓ MŰHELY

Nagy raktár grafikai anyagokból, kő-, könyvnyomdai, könyv-
kötészeti, dobozgyári stb. gépek- és felszerelési cikkekkel.

**Gépjavításokat
gépátalakításokat
gépszereleéseket**

elvállalunk. Hívásra azonnal küldünk szerelőt. Mindennemű
javításokat legpontosabban, leglelkismeretesebben eszközölünk.
Használt szakmabeli gépeket a legmagasabb árban veszünk.

TELEFÓNHÍVÓSZÁM: JÓZSEF 23-16

Budapest VII, Hernád u. 28

PAPIR ÉS PAPIRÁRU KERESKEDELMI R.T. GYÁRI RAKTÁR

BUDAPEST

VII. DOHÁNY- U. 36

TELEFON: JÓZS. 76-86

SÜRGÖNYCIM: MERKURPAPIR

FŐVÁLLALAT: ROLF A.G. FÜR HANDEL U.
INDUSTRIE ROHRSCACH IN SCHWEIZ
TESTVÉRVÁLLALAT: DONAU- RHEIN A.G.
FÜR HANDEL U. INDUSTRIE MÜNCHEN

LINOTYPE

Ama visszaélésekkel szemben, amelyekkel a „Linotype” áru-
védjegyünkkel hirdetésekben és egyéb hirdetmények-
ben kísérleteznek és azt a látszatot keltik, mintha
a Linotype-gépek összes pótrészei más forrás-
ból is beszerezhetők volnának és mintha
kivülünk mások is állíthatnának elő
és hoznának forgalomba Lino-
type-szedőgépeket, mi a
következőket

jelentjük ki:

a „Linotype” szó
mint áruvédjegy csakis
cégünkre nézve részesül vé-
delemben, és a „Linotype” szóval
kizárólag tőlünk származó áruk
jelölhetők meg. Linotype-szedőgépeinket
még a szabadalmak egész sora védi, úgy
hogy a legtovábbra sincs megengedve az
összes pótrészek utánzása. Védjegyünk megsértői
ellen több bírósági ítélet a fentebbi értelemben döntött.
Aki a „Linotype”-üzemében zavartalan működést és kifo-
gástalan üntést kíván, az az összes pótrészeket kizárólag
az alábbi cégnél szerezze be:

GUTENBERG-HÁZ GEEL TESTVÉREK

a
Mergenthaler Setzmaschinenfabrik G.m.b.H.

berlini cég vezérképviselőisége

WIEN VII, Budapest II, PRAG II,
Lerchenfelderstr. 3. Hunyadi János-ut 12 Vrchlicky-Park 1

Boldog vagyok,

*mert a jövő évi naptárszükségletemet már biz-
tosítottam, s meggyőződtem arról a régi igazság-
ról, hogy úgy előjegyzési, fali, valamint zseb-*

NAPTÁRT

*noteszeket, írómappákat, íróaljzatokat, dom-
bornyomású plakátokat és reklámcikkeket a
legizlésesebb és legmodernebb kivitelben gyárt és
gyorsan és jutányos áron szállít a jóhírnevű*

Dörner és

Heimberg papíráru-és reklámcikkgyár rt.

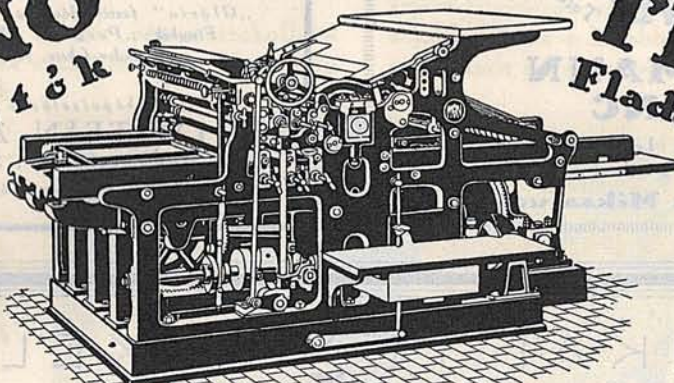
Budapest V. kerület, Sziget ucca 38. szám
(Pozsonyi út 4/B). * Telefonszám: 32-63
Mintával és árajánlattal készséggel szolgál.

M A N

TERNO
gyorsajáték

Legszilárdabb gyártmány
Legnagyobb üzemteljesítmény
Legnagyobb pontosság
Legegyszerűbb kezelhetőség

TERNO
Flachdruckpressen

Kräftigste Bauart
Hohe Geschwindigkeiten
Grosse Einfachheit
Höchste Genauigkeit

MASCHINENFABRIK AUGSBURG-NÜRNBERG A-G.

AUGSBURGI GYÁRTELEP. A kontinens legnagyobb nyomdagépgyára. Magyarországi műhelytelep és képviselő:

WERK AUGSBURG. Grösstes Werk auf diesem Spezialgebiete. Ungarländische Werkstelle und Vertretung:

ALOIS CHATELET ALAJOS

BUDAPEST II. MARGIT KÖRÚT 81. II. UDVAR.

TELEFÓN 195-33

SOKSZOROSITO IPART
BUDAPEST-VIII-TISZA-KÁLMÁN-TÉR-6
WEMIGRAFIKAI MŰINTÉZET
TELEFON JÓZSEF 2/85
KISÉGYÁRS

GUMIBÉLYEGZŐGYÁR
RÉVÉSZ FIVÉREK
BUDAPEST IV.
VÁCI UCCA 10
Készít a szakmában metszeteket és grafikai szükséges dombornyomást
DOMBORNOMDA
VÉSNÖKI MŰHELY

TELEFÓN HÍVÓ 37-09

A nyomdaipar
részére mindenféle papírok
állandó nagy raktára

Sürgőnyeim:
Papyroleum Budapest
Telefón 96-19, 142-51

WALDMANN FERENC

papírgyárak lerakata
és nagykereskedelmi rt.

Budapest V, Falk Miksa ucca 13

HANS WUNDER

G. m. b. H., Berlin-Wilhelmsberg

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR

Fekete és színes festékek.

Könyvkötőfestékek. Legjobb minőségű „Germania” hengeranyag.

Különlegességek:

„Glória” festékdoldanyag, meggátolja a festék lehúzóását.

Fénykék „Perga”, „Secco” gyorszáritóanyag.

Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad.

*

Vezérképviselőség és egyedüli raktár:

GOLDSTEIN ADOLF UTÓDA

Budapest VII, Kazinczy ucca 32.

Telefón József 123-95

GRAFIKAI TEXTILKELLÉKEK

KÖNYVBORÍTÓVÁLSZON ÉS PAPIROS

NAGYBAN ÉS KICSINYBEN
RAKTÁRRÓL AZONNAL

Chiffon
Chirting
Moleskin
Kanavász
Lenvászon
Fűzőszalag
Fűzőszövet
Kasírvászon
Chagrinvászon
Kalikó (angol) vászon
Zsávolj (gradl) vászon stb.

MOSKOVICS EMIL
MECHANIKAI SZÖVŐGYÁR

BUDAPEST
IRODA: V, KLOTILD-UTCA 22
TELEFON: 2-23, 165-25, 191-34

Alátétfilc
Gépszalag
Rotációsfilc
Batikelőzők
Moiréepapír
Bőrutáncatok
Kalikóutánczat
Chagrinpapírok
Fantáziapapírok
Márványpapírok
Hengertörőflanel stb.

BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR KÖ-
ÉS KÖNYVNYOMDAI
FESTÉK- ÉS HEN-
GERANYAGGYÁR

BUDAPEST IX. KER.,
MÁRTON UCCA 19
T E L E F Ó N :
JÓZSEF 6-35. SZÁM

HENGER
OLCSÓBB ÉS JOBB

ÖNTÉS!
A HÁZI ÖNTÉSNEEL

KÖNYVKÖTÉSZETI,
DOBOZGYÁRI ÉS
HAJTOGATÓGÉPEK
GYÁRA

PREUSSE & COMP. A.-G.
LEIPZIG

KÉPVISELI MAGYARORSZÁG ÉS
AZ UTÓDÁLLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPÍRNAGYKERESKEDÉS ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST V, AKADÉMIA UCCA 3. TELEFÓN 82-35

Rendeléseknél hivatkozzunk mindig a Magyar Grafikára

**PAPIR ÉS PAPIRÁRU
KERESKEDELMI RT.
GYÁRI RAKTÁR**

BUDAPEST

VII. DOHÁNY- U. 36

TELEFON: JÓZS. 76-86

SÜRGÖNYCIM: MERKURPAPIR

FŐVÁLLALAT: ROLF A.G. FÜR HANDEL U.
INDUSTRIE ROHRSGACH IN SCHWEIZ
TESTVÉRVÁLLALAT: DONAU-RHEIN A.G.
FÜR HANDEL U. INDUSTRIE MÜNCHEN

magyar helyesírás

útvesztőjében

a betűszedőnek és
korrektornak egy-
aránt nélkülözhe-
tetlen útmutatója

Dr. Balassa József

egyetemi tanárnak, a Magyar Nyelvőr szerkesztőjének

A MAGYAR HELYESÍRÁS

című munkája

Ára 200 korona

Vidékre 250 kor.

Megrendelhető a

MAGYAR GRAFIKA

kiadóhivatalánál, Budapest VI, Aradi ucca 8. sz.

vidéken a bármely
területen is vállalkozó
Specialista Gyors-
sajtók- és rokon-
gépek
szakmabeli gépek
teljes javításában

kitűnő golyós csapágy rendszerű amerikai

tégelysajtót,

könyvkötészeti kerek vágógépet külön-
böző szélességben, lemezollót, sarok-
gömblyítőt, perforológépet kéz- és láb-
hajtásra, stokprést, mindenféle nyomdai és
rokon szakmabeli segédgépeket, valamint

tolvonalozó

gépet 100—120 centiméter nagyságban

KLEIN ERNŐ

grafikai gépek és szerelvények gyára

BUDAPEST VII, ISTVÁN ÚT 4. SZÁM. TELEFÓNSZÁM: JÓZSEF 72-39

Állandóan raktáron tart, vesz, elad és becserél új és használt szakmabeli gépeket

* **SCHRIFTGIESSEREI D. STEMPER A-G** *

Etwa 1500 Werks-
angehörige. Leistungsfähigste
Schriftgießerei. Messinglinien-, Holztypen- u.
Holzgerätefabrik. Chemigraphische u. gal-
vanoplastische Anstalt. Schriften
für alle Sprachen
der Welt

Legteljesítőképe-
sebb betűöntőde, 1500 munkással.
Rézlenia-, labetű- és fafelszerelési gyár. Kemi-
gráfiai és galvanoplasztikai műintézet.
Cím- és kenyérírások bár-
mely nyelvhez való
ékezetekkel.

* **ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTŐDE RT** *

BUDAPEST VI, DESSEWFFY UCCA 32. TELEFÓN 23-70

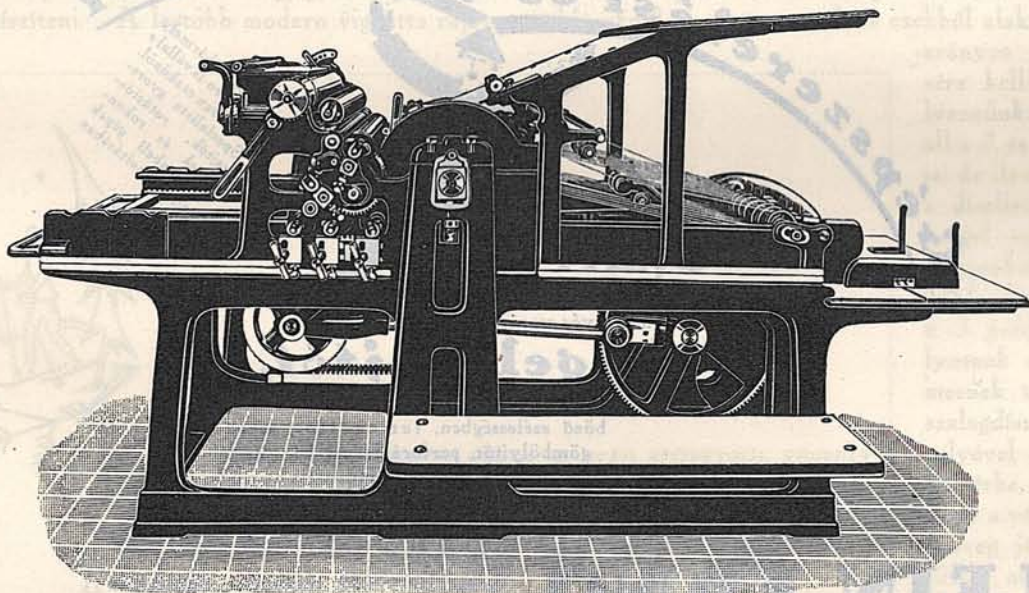
SCHNELLPRESSENFABRIK MÖDLING

VORM. L. KAISERS SÖHNE AKTIENGESELLSCHAFT
MÖDLING BEI WIEN. MUNKA- ÉS ÉRDEKKÖZÖSSÉGBEN
A SCHNELLPRESSENFABRIK KOENIG & BAUER
AKTIENGESELLSCHAFT CÉGGEL,
WÜRZBURG

VORM. L. KAISERS SÖHNE AKTIENGESELLSCHAFT
MÖDLING BEI WIEN. IN ARBEITS- UND INTERESSEN-
GEMEINSCHAFT MIT DER SCHNELLPRESSEN-
FABRIK KOENIG & BAUER A.-G.,
WÜRZBURG

BUCHDRUCKSCHNELLPRESSEN: SCHNELLÄUFER
„HEXE“ — „ROLLRENNER“
GYORSJÁRATÚ KÖNYVNYOMDAI NYOMÓGÉPEK

KÖRFORGÓGÉPEK ÉS TÖMÖNTÖDEI BERENDEZÉSEK

KÍVÁNSÁGRA SZÍVESEN KÜLD AZONNAL PROSPEKTUSOKAT ÉS NYOMÁSMINTÁKAT

ROTATIONSMASCHINEN UND STEREOTYPIEEINRICHTUNGEN

KATALOGE UND DRUCKPROBEN SENDEN AUF VERLANGEN SOFORT

írom alá, hogy csak úgy fizetődik ki a beszerzése, ha hosszabb ideig van használatban. A betű- és díszítőanyag csak úgy fizetődik ki, ha használják, s holt anyag marad, ha üvegbura alatt tartják; előbb-utóbb értéktelenné válik még akkor is, hogyha egész jó használható állapotban marad. Tehát minél hamarább kopik el a betűnk és díszünk, annál hamarább fizetődik ki. Ősdi, maradi felfogás az, hogy a jó betűt csak sátoros ünnepkor szabad használni, hogy az új betűt vagy körzetet csak a főnök vagy művezető különös kegyelemből eredő engedelmével lehet felszedni. A betűfajták élettartama sem egyforma, a kövérvonalú betű jóval több nyomást bír el, mint az egy pontnyi vonalvastagságú betű s az írott- vagy a »mágnás«-betű az, amelynek az élete a legrövidebb. De a Janovits kolléga által megállapított ötesztendei használati időt sokallom; már t. i. egy kis- vagy középnyomdában, amely nem rendelkezik olyan bőséges betűanyaggal, mint egy nagyüzem, amely normális időben amúgy is gyakrabban — évenként — frissítette fel betűkészletét. A kis- és középnyomdának pedig úgyszólván létérdeke, hogy minél gyakrabban változtassa modern felszerelését még modernebbre, mert ez versenyképességét fokozza.

Igen ám, ez áll normális időkre, de nem állhat meg a mai súlyos gazdasági válságokkal telített évekre — mondhatja Ön, Janovits kollégám. Meggyőződésem az, hogy ebben a tekintetben látszólag Önnek van igaza, de ha a dolog mélyére tekintünk, akkor kitűnik, hogy az én oldalamon van az igazság. Lássuk csak.

A nyomdákban ma használatos betűk már régésrégén túl vannak azon a bizonyos öt esztendőn, vannak azok tíz-tizenkét-tizenöt esztendősek is, kopottak, de olyan kopottak, hogy mester legyen az a nyomó, aki ezekről a betűkről a békeértelemben vett szép nyomást megközelítő myomatot tud produkálni. Ezek a betűk régés-régén kifizetődtek s azokat a nyomdának a saját jól felfogott érdekükben évekkal ezelőtt kellett volna kicserélniök. És miért nem cserélték ki? Hát mondjuk ki őszintén, nem azért, mert nem lett volna erre pénzük, hanem mert sokkal kényelmesebb és »olcsóbb« (a valóságban azonban nagyon-nagyon drága) várni a beszerzéssel, majd ha olcsóbb lesz s addig is szidni a szedőt, hogy nem tud »modern« szedést előállítani, s telekiabálni a világot, hogy nincs már olyan jó gépmester, aki szép nyomtatványt tud produkálni ezekről az ütött-kopott betűkről. Tehát: ez a »majd ha olcsóbb lesz« az oka annak, hogy nyomdáink anyaga annyira lerongyolódott. Ez az ok, ez a könnyelmű felfogás pedig nem olyan fontos, hogy egy szaklap szerkesztője odaadhassa a nevét egy olyan tartalmú felhívás alá, amely ennek a felfogásnak nemcsak behódol, hanem még ezenfelül fel is szítja.

Ha a dolog mélyére tekintünk és vizsgálat alá vesszük Janovits kollégám számadatait, úgy kétségtelenül bebizonyul, hogy ezek a számok tévesek. Békeidőben ugyanis a betű ára kilogrammonként átlag 7.80–8 koronába került és nem 2.60–3 koronába. Nem szabad ugyanis elfeledkeznünk arról, hogy e vitában akszidens-szedésről van szó, tehát akszidens-írásokat

kell alapul venni és nem a fokozatonként legalább 250 kg-ot meghaladó mennyiségben rendelendő kenyérbetűt; a békebeli 2.60–3 koronás ár ezekre és ilyen mennyiségekre volt érvényes, a címbetű ára akkor 5–9 márka, tehát — egy 137 kg-os minimális garnitúra beszerzése 894.40 márkás költségét véve alapul — átlagban 7.80–8 korona volt. A címbetűk ára ma Németországból véve 1.30 dollár (= 42.000 korona), a hazai betűöntődeből pedig 30.500 korona! Az ár-emelkedés tehát 5250-szeres, illetve 3810-szeres, de a szedésóra ára is lépést tartott ezzel a drágulással, mert ennél a tételnél több mint 6300-szoros drágulás állapítható meg a békebeli 1.30 koronás órárral szemben.

A szedésóra ára a drágulási versenyben tehát nemcsak elérte a betű árának drágulását, hanem túl is szárnyalta, miután a 6300-szoros drágulás mégis csak nagyobb arányú, mint az előbb említett 3810-szeres, vagy akár az 5250-szeres betűár-emelkedés. Ez azonban még nem a helyes drágulási arányszám, mert hiszen tudjuk, hogy a munkás békebeli bére átlagban 38 korona körül járt, ma pedig alig valamikéivel több ennek a 38 koronás átlagbérenek a felénél...

Tehát a betű ára — ha már Janovits kollégám a szedésóra árával hozta kapcsolatba a maga igaza mellett — ma még olcsóbb a békebeli 8 koronás áránál is, nemcsak azért, mert 1 dollár 5 békekoronát ért, hanem azért is, mert a 30.000 papírkorona is — 1000 mai koronát 21 fillérre értékelve — csak 6 1/3 koronát ér, amivel szemben a szedésóra ára ma kb. 180 fillérre értékelhető, szemben a háborúelőtti 130 fillérrel.

A betűbeszerzés körüli vitában még csak az kívánczik a tollam hegyére, hogy a németországi betűöntődék az utolsó esztendőben — ellentétben Janovits kollégám állításával — már igen sok újfajta betűt dobtak piacra, tehát van bőven választék újfajta akszidensbetűkben, s ezeket bizony illik is, kell is propagálni, vagy mondjuk lanszírozni, mert ez hozzátartozik a szakmafejlesztéshez.

Én nagyon szeretem ezt a mi iparunkat és fejlesztéséért szellemi és fizikai tehetségem tőlem telhető legjavát áldozom. Félve, sőt irtózva gondolok arra, hogy maholnap mi is odakerülünk, ahol két évvel ezelőtt egyik szomszédos állam nyomdaipara volt, hogy még szaklapjának mellékletei is botrányosan kopott betűkből szedettek. Ez siralmas látvány volt, főként számomra, mert tudtam, hogy annak a lapnak szerkesztője és munkatársai képesség dolgában igen magas fokon állanak és ezt a képességet nem tudták gyümölcsoztatni, — amiből végeredményben csak a munkaadójuknak lett volna haszna, — mert nyomdájuk berendezése hihetetlenül lerongyolódott. De nemcsak a szakmámat szeretem, hanem — és talán főként — a magyar nyomdaiparnak Európa keleti felében való fölényéért rajongok. S ezért szükségesnek tartok minden újdonságot megismertetni a magyar nyomdászokkal, — legyenek azok munkások vagy munkaadók, — mert a magyar könyvnyomtatóipart csak így lehet a szomszédos államok nyomdaipara fölé emelni, s nem úgy, hogy áltatjuk őket, majd mi megmutatjuk, hogyan kell ócska anyaggal modernül dolgozni, mert ez ép

úgy nem fog sikerülni, — mert nem lehetséges, — amint hogy fából sem lehet vaskarikát csinálni.

Az a körülmény, hogy nekünk módunk van modernebb betűvel dolgozni a *Magyar Grafika* részére és Janovits kollégám lapjában ezt nélkülözni kénytelen, még nem lehet elég nyomós ok arra a bizonyos struccpolitikára, amelyről szoltam és nem lehet elég

indok arra, hogy Janovits kollégám a szakmafejlesztés terén megbecsült nevét olyan felhívás alá írja, amelynek tartalma ezen a nagyrabecsülésen csorbát vert, sőt egyenesen a lebecsülést vonta maga után.

Janovits kollégámnak a szedésmodorunkra tett megjegyzéseire lapunk jövő számában fogok kimerítően reflektálni.

Wanko Vilmos

Mit kell tudni egy napilaptördelőnek?

Írta: Gutfmann Jakab

A hírlapirodalom nagy lendületet vett Magyarországon a háborút megelőző tíz esztendőben. Egyre-másra indultak meg a napilapok, aminek a következménye az egymás közötti versengés lett. Ez a versengés nemcsak abban nyilvánult meg, hogy tartalom tekintetében minél többet nyújtssanak, hanem nagy súlyt helyeztek a technikai kiállításra is. A lap tulajdonosok tisztában voltak azzal, hogy a szellemi rész mellett nagyban befolyásolja a terjedést a minél tetszetősebb tipográfiai kiállítás. Emiatt azután nagy igényeket támasztottak a nyomdákkal szemben.

Gyors és szép munkát követeltek. A gyorsaságot a szedőgépen való előállítással vélték elérni. A célszerűség mellett ez is volt az okozója annak, hogy minden lapnyomda ellátta magát szedőgépekkel. Hogy egy napilap technikailag minél tetszetősebb legyen, feltétlenül szükséges, hogy a szedés előállításához való tökéletes berendezésen kívül a tömöntöde is az igényeknek megfelelően legyen felszerelve, a rotációgépek jó karban legyenek. A technikai felszerelésen kívül természetesen az is elengedhetetlen szükségesség, hogy jól képzett munkások álljanak a nyomda rendelkezésére. Mert kárba vész minden, ha nincs, aki a lapelőállításához szükséges gépekkel, szerszámokkal megfelelően tudjon bántani.

Nem terjeszkedem ki arra, hogy milyen képzettség szükséges egy tömöntöde vezetéséhez, a rotációgép kezeléséhez, csupán

azzal akarok foglalkozni, hogy mihez kell érteni annak, aki a napilap fundamentumánál, a szedésnél és az oldalakba való összeállításnál tölt be vezetői állást.

Hogy egy napilaptördelő jól be tudja tölteni helyét, ahhoz az az első kellék, hogy jól képzett, tehát a szedés minden ágában jártas nyomdász legyen, mert aki gyakran lapozza a napilapokat, az arról győződik meg, hogy az magában foglalja a szedés minden ágát.

Van abban vers, oszlopos szedés, összehasonlító és más táblázatok, plakát- és cégfelírásreprodukció stb. Ha a szerkesztő átad a tördelőnek egy olyan cikket, amelyben táblázatok vagy oszlopos szedések vannak, azonnal meg kell mondania, hogy befér-e a lap hasábszélességébe a táblázat, vagy az oszlopos szedés. Ha az előírt betűfajból nem fér be, milyen betűfajból fér be. Ha egy betűfajból sem fér be, meg kell mondania, hogy milyen változtatással lehet elhelyezni. Sokszor a saját szakállára is tudni kell változtatásokat eszközölnie, természetesen úgy, hogy a tabella ugyanazt fejezze ki, amit az írója ki akar fejezni vele. Ha egy vers kéziratát átadja a szerkesztő a tördelőnek, rendszerint megmondja abbéli kívánságát, hogy hova szeretné elhelyeztetni, tárcába vagy más oldalra. Ilyenkor azonnal meg kell mondania, hogy beleférnek-e a sorok egyhasábos szélességbe, vagy milyen betűből fér bele, vagy ha egyhasábosan egyáltalán nem fér bele, milyen betűből kell szedni, hogy ízlé-

150.000 koronás nemzetközi pályázatunk újévi üdvözlőlapokra

Szokásunkhoz híven ezidén is jutalomdíjban kívánjuk részesíteni a *Magyar Grafika* szerkesztőségének beküldendő legjobban és legszebben előállított újévi üdvözlőlapok készítőit. Míg azonban eddigi pályázatunkon csak hazai olvasóink vehettek részt, addig ezidei pályázatunkon bármely más nemzetbeli szaktársak is résztvehetnek, tekintet nélkül arra, hogy előfizetői, avagy rendszeres olvasói-e lapunknak.

Az újévi üdvözlőlapok előállítására nézve semminemű korlátozást sem szabunk, de ama kívánságunk honorálását kérjük, hogy a pályázók modern felfogásban készült munkákkal vegyenek részt a pályázaton. A beküldendő újévi üdvözlőlap lehet szedésről vagy rajz után készült kliséről való nyomat, avagy mindkettő kombinációja. Pályázni lehet nemcsak saját használatra készített, hanem megrendelésre készített üdvözlőlapokkal is.

A pályázaton résztvevő újévi üdvözlőlapok tíz (10) példányban küldendők be; az egyik példány hátlapjára írandó a pályamunka szedőjének vagy rajzolójának és nyomójának neve és pontos lakáscíme.

Pályadíjakra összesen 150.000 koronát szánunk, mely összegből a következő díjakat szabjuk meg: I. díj 40.000, II. díj 30.000, III. díj 20.000, IV., V. és VI. díj 10–10.000, VII., VIII., IX., X., XI. és XII. díj 5–5000 korona.

A pályamunkák szedéseit kérjük 1924 január 30-ig állva hagyni.

A pályamunkák részletes bírálatát a *Magyar Grafika* 1924. évi február havi számában közöljük s ugyanezen időben úgy Budapesten, mint néhány vidéki városban, nemkülönben külföldön (Kolozsvár, Zagreb, Prága, Pozsony, Wien, Berlin és Leipzig) kiállítjuk.

A pályamunkák 1924. évi január hó 6-ig az alábbi címre küldendők be:

Magyar Grafika szerkesztősége
Budapest VI, Aradi ucca 8

SE EFECTUIAZĂ HAINE DE BĂRBAȚI
ȘI UNIFORME ȘI ORICE FEL DE LIVRELE
PETRICAS, AIUDEAN, CRANCIOVAN NICULESCU & COMP.
DEPOZIT DE STOFFE ENGLEZEȘTI ȘI FRANȚUZEȘTI
CLUJ, STRADA MEMORANDULUI Nr. 8

*

*Vechea croitorie care efectuează
orice comandă după ultimul jurnal și cu prețuri
moderate*

1

FRIEDENFELS

NŐI
DIVATLAPOK,
SZABÁSMINTAÍVER
ÉS MŰVÉSZI HÍMZÉSMINTÁK
NAGYKERESKEDÉSE,
ÜGYNÖKSÉGE

BERLIN SW
TELTOWERSTRASSE 69

BUDAPEST
VI. ANDRÁSSY ÚT 80

2

Entwurf: Wilhelm Wanko, Satz: Otto Schwarz. — 1. Beispiel: Didot-Antiqua und Kursiv der Klinkhardtschen Schriftgiesserei, Leipzig. — 2. Beispiel: Kartenschrift Gnom (Hauptzeile) und Einfassung der Schriftgiesserei J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig; Amts-Antiqua der Schriftgiesserei D. Stempel AG., Frankfurt a/M. (im Interessengemeinschaft mit der Ersten Ungarischen Schriftgiesserei AG., Budapest).

Tervezte: Wanko Vilmos, szedte Schwarz Ottó. — 1. példa: Didot antikva és kurzív a Klinkhardtsche Schriftgiesserei, Leipzig cégtől. — 2. példa: Gnom betű (fősor) és körzet a J. G. Schelter & Giesecke, Leipzig cégtől; Amts antikva az Első Magyar Betűöntőde Rt. céggel érdekközösségben levő D. Stempel AG., Frankfurt a/M., betűöntődehől.

ses legyen kéthasábos szedéssel. Választások alkalmával a kiküldött munkatárs igyekszik minél színesebb riportot adni, hogy azzal felülkerekedjék a konkurens lapon. Hogy a riport minél hívebben fejezze ki a választások körül lejátszódó eseményeket, kortesplakát-reprodukciókat is helyez el abban. Más riportokban egy-egy cégfelírást alkalmaz a riporter. Itt azután a tördelőn múlik, hogy milyen hűen adódik vissza a plakát vagy a cégfelírás. Különös súllyal bírnak a lapban a cikkek címei. A kéthasábos cím csak akkor szép, ha az elég széles sort ad. Ha olyan címet ad az író cikkének, amely keskeny, a tördelőnek figyelmeztetni kell a szerkesztőt, hogy változtassa meg azt több szóból álló címre. Nagy fontossággal bír a címeknél való beosztás. Tudni kell azt, ha kisebb betűből szedetett a cím, mennyi beosztás kell előtte és utána, mennyi beosztás kell akkor, ha nagyobb betűből van szedve, mert sokszor a helytelen beosztás ízléstelenné teszi a címet. Vigyázni kell arra is, hogy két cikk címe egymás mellé ne kerüljön, mert ez nemcsak zavarólag hat az olvasóra, de szépirodalmi szempontból sem helyes. Elengedhetetlen kellék a tördelőnél még az is, hogy a kéziratot ki tudja számítani, mert aki kéziratból nem tudja megállapítani, hogy hány sort ad a hozzáérkezett cikk, az hiába méri a szedést zsinórral, mert a zsinórral való mérés csak azt éri el, hogy a már meglévő szedésről győződik meg, de nem a szedetlen kéziratról is.

A technikai tudáson kívül mást is kell tudni a tördelőnek. Nem beszélék most arról, hogy mennyire előnyös, ha ismeri a világirodalom jeleseit, a világpolitikában súllyal bíró egyéneket, a magyar közéletben szereplőket, a nemzetgyűlési képviselőket stb., de feltétlenül szükséges, hogy a napi eseményekről, azoknak fontosságáról tájékozva legyen. Hogy ezt elsajátítsa, állandóan kell olvasnia a napilapokat, mert csak így tudhatja, hogy elhangozhatik-e aznap valamelyik külföldi parlamentben egy a világpolitikában nagy súllyal bíró egyén részéről olyan beszéd, amelyet a lapnak okvetlenül le kell közölni és amellyel esetleg foglalkoz-

nia is kell a lapnak külön cikkben; valamelyik külföldi színházban van-e olyan premier, amiről szükséges tudósítást hoznia a lapnak. Történik-e a mi parlamentünkben, vagy máshol olyan felszólalás, amelyet lehetőleg szó szerint fog a lap közölni. Mindezek nagy fontossággal bírnak a kéziratkezelésnél. Mert ha ilyen eseményekre van kilátás, akkor a tördelőnek azokat a kéziratokat kell elsősorban szedetnie, amelyekről feltételezi, hogy okvetlenül befognak kerülni a lapba. Nemcsak azt kell tudnia, hogy mi nem napi esemény, hanem azt is kell tudnia, hogy a napi eseményekből mi a fontosabb. Ha a szellemi részre vonatkozólag mindezekkel tisztában van a tördelő, akkor elkerülheti az úszást, mert mikor a szerkesztőnek megmondja, hogy mennyi hely van még a lapban és mi a szedetlen anyag, akkor a szerkesztő rendszerint azt válaszolja, hogy a tördelő által félretett kéziratokat ne is szedjék. Vannak napok, mikor a szenciaciók kergetik egymást. Ilyenkor kell azután megmutatnia a tördelőnek a rátermettséget. Ilyen eset például az erzsébetvárosi kaszinóban történt bombamerénylet volt, de ugyanilyen alkalomkor előfordulhat egy hasonló külföldi esemény, egy miniszterelnök vagy egy államfő ellen elkövetett merénylet. Ilyen nagy események alkalmával mindenki izgulhat, de a napilaptördelőnek feltétlenül meg kell tartania nyugodtságát. A lap összeállítását ilyenkor úgy kell eszközölni, hogy csak azok az oldalak maradjanak fent, amelyekre még lead valamit a szerkesztő. Tudni kell a tördelőnek azt, hogy hány perc szükséges ahhoz, hogy a tömöntöde elkészülhessen az öntéssel, hány perc szükséges ahhoz, hogy a rotációség megindulhasson, mert eszerint kell figyelmeztetni a szerkesztőt, hogy meddig és mennyi kéziratot adhat még le.

Dióhéjban elmondtam sokat abból, ami arra kvalifikál valakit, hogy egy napilaptördelői állást be tudjon tölteni. Hogy a nyomdai munkások közül minél többen kerüljenek ki ilyenek, ahhoz az szükséges, hogy a szakmafejlesztés terén az arra illetékesek minél intenzívebb működést fejtsenek ki.

A cégjegy — a reklámkártya

Írta: Wanko Vilmos. — Első közlemény 18 szedéspéldával

Augusztus havi számunkban a hirdetésről írt cikkünk bevezető részében Rasofszky kollégám igen részletesen és világosan fejtette ki, hogy a gyárosoknak, iparosoknak, kereskedőknek, termelőknek, tehát általában adás-vevéssel foglalkozó egyéneknek vagy cégeknek mely okokból van szükségük hirdetésre vagy reklámra. Röviden, egy mondatba sűrítve az akkor mondottakat: a termelőnek — ha áruját el akarja adni, — legeminensebb érdeke, hogy eme szándékát a vevőközönség széles rétegeivel tudassa, hirdesse, vagyis áruját a vevőknek felkínálja, s erre a célra legalkalmasabb a hirdetés.

A gyakorlati életben még számtalan más módját is

ismerjük az árufelkínálásnak, de ezekkel nem szándékozom e közlemény keretében foglalkozni s csupán a cégjegy vagy reklámkártya szerepét és ennek nyomdai kiállítását fogom kimerítőbben tárgyalni.

Valamikor a cégjegy alig haladta meg az egyéni névjegy jelentőségét, ma azonban elsőrendű reklámanyomtatványnak számít s mint ilyen kiváltságos elbírálásban részesítendő a nyomdász részéről is.

A cégjegynek mint reklámanyomtatványnak igen fontos szerepe van az üzleti életben. Célja egyrészen azonos a hirdetésével: a vevő figyelmét van hivatva felhívni a cégjegy átnyújtójának árujára vagy üzletére, másrészt pedig — és talán ez az előbbinél is fontosabb,